

B'NAI B'RITH SZEMLÉ

T A R T A L O M

5696. - IDEE: Programunk a jövőre. — Dr. Neufeld Jenőné elnök nővér, Cluj: Megnyitó beszéd. — Dr. Kepes Miklós tv., Oradea: Az átréte-
gedési programon tu'lmenő feladatok. — Dr. Engelberg Dezső főtitkár tv.,
Târgu-Mures: Chaluciu't és hachsara. — E. Finkel tv., Berlin: A zsi-
dó betegápolónővérek hivatása. — Br. Dr. Béla Révész, Sibiu: Die anthro-
pologischen Komponenten des jüdischen Volkes. — *Halottaink*. Dr. Fekete
Samu exelnök tv., Sâtmar: Dr. Dénes Viktor tv. — Br. Präs. Dr. Hermann
Feiner: Br. Expr. Dr. Isidor Adler. — Rados Móric tv., Cluj: Weisz Kál-
mán tv. síremlékére. — Könyvismertetések.

INHALT:

5696. — IDEE: Unser Programm. — Schw. Dr. E. Neufeld, Präsidentin der Schwesternvereinigung: Eröffnungsrede. — Br. Dr. Nikolaus Kepes, Oradea: Unsere das Umschichtungsprogramm überschreitende Aufgaben. — Br. Prot. Sekr. Dr. D. Engelberg, Târgu-Mures: Chaluziut und Hachschara. — *Br. E. Finkel, Berlin: Die Berufung der jüdischen Krankenpflegerinnen.* — Br. Dr. Béla Révész, Sibiu: Die anthropologischen Komponenten des jüdischen Volkes. — Unsere Toten. Br. Expr. Dr. S. Fekete, Sătmar: Br. Dr. Viktor Dénes. — Br. Präs. Dr. Hermann Feiner: Br. Expr. Dr. Isidor Adler. — Br. Moritz Rados: Auf den Grabstein des Br. Koloman Weisz. — Buchbesprechungen.

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

Kézirat gyanánt

B'NAI B'RITH SZEMLE

AZ ERDÉLYI PÁHOLYOK MUNKAKÖZÖSSÉGÉNEK HAVI KÖZLÖNYE
MONATSBLAETTER DER TRANSYLV. ARBEITSGEMEINSCHAFT I. O. B. B. IX.

5696.

Egy évvel ismét elsuhant az idő fejünk felett. Ősi nemzetünk több ezer éves fájára újlag rovátkát véshetünk be a kéregbe. Ismét letűnt egy év — és a zsidóság még mindig nem találta meg önmagát.

Az az év, amely elmúlt mögöttünk, a keserű megpróbáltatásoknak az éve volt. Az elmúlt év utolsó napjaira esett éppen, hogy a nagy németországi zsidóságot megfosztották állampolgárságától és így visszazárták a gettóba.

Vajjon gondolhatta volna-e ezt valaki néhány évvel ezelőtt még?

Vajjon elképzelhető lett volna, hogy az az ország, amelynek a világháború után a külügyminisztere, Rathenau, zsidó volt, amelynek zsidósága a német szellemi, politikai és gazdasági élet minden munkaterületén impozáns munkát végzett, mindig előljárt német hazafiságban és nyugati civilizáció terjesztésében, visszaszülyeszthessen egy vallási kisebbséget a jogtalanságba és hontalanságba?!

Vajjon merte volna még a legpesszimistább gondolkodó és a legvérmesebb antiszemita is remélni, hogy mindez, ami Németországban a zsidókkal módszeresen, egy felülről lefelé haladó nyomás szörnyű precizitásával történik, nem hagymázás álom csupán, de kérlelhetetlen valóság?

És mi biztosan ülünk itt, mintha velünk semmi sem eshetnék meg. A németországi zsidóknak minden bizonnyal több alapjuk volt hinni, hogy ők ideig-óráig visszaszorulhatnak ugyan, de a középkor rettenetességeit a történelemnek nem lesz módjában megismételni többé, mint nekünk, romániai zsidóknak. Mi mégis azt hisszük, hogy páholyban ülünk; nem látjuk, nem akarjuk látni, hogy süppedékes ingoványra építünk fel vagyont, házat, karriert; társadalmi megbecsülésünk holnap már visszájára fordulhat.

Nem látunk, nem tapasztalunk, nem emlékezünk, szörnyű tudományunk van arra, hogy mindent egy-kettőre elfelejtsünk. Mert ha tisztában volnánk problematikus életünkkel, akkor több szolidaritás, több önevelés, több erkölcsi erő, több áldozatkészség, több alázat volna bennünk. Azoknak a zsidóknak, akiket minden pillanatban magával ragadhat és sodorhat az idő lendítő kereke, nem szabad így pergetni hétköznapijait. Azoknak nemcsak a mában kell élni, hanem a múltban és a jövőben egyaránt. Mi volt eddig? Miért tanít bennünket minden Roshasono? Mi

zeng fel az ünnepi szófal hangjában? Mi volt a zsidóság sorsa eddig?

Ujra és újra kezdés. Lehetettek szerencsés pillanatai, amikor az illúzió párázata sugározta be az életét, de mindig rácsapott váratlanul olyan fordulat, amely visszavetette. A zsidóság hazáját európai időszámításunk óta nem lehetett földrajzilag, területileg körül írni. Sohasem állíthattuk: azon a helyen, amelyet a lábunk tapod, a magunk urai vagyunk.

Mi lesz a — jövőben?

A jövő és éppen a közeljövő nem kecsegtet rózsás reményekkel. Olyan helyzetben van az európai zsidóság, hogy kétségbe kellene esnie, ha nem volna — zsidó. Ha nem érezné minden gyökérszálában, hogy ahogyan eddig nem veszett el, ezentúl sem fog elveszni s talán az üldöztetések évadját fel fogja váltani a saját magára való találás évadjá. De ehhez az kell, hogy a zsidóság erkölcsileg újjá szülessék és alázattal hajtsa meg a fejét a sors előtt.

Vezekelnie kell, hogy újra örülhessen; a porig kell lehajolnia, hogy ismét felemelhesse a fejét. Meg kell váltania saját bűneit, hogy újra elkezdhesse az életet. És hogy beirattassék a jövő és a boldogság könyvébe.

Ez a Roshasono ünnep mélységes értelme és így válik ez az ünnep mélységes értelmévé a zsidóság kollektív sorsának is. Tisztán kell az Ur színe elé kerülnünk, ha azt akarjuk, hogy az Ur tovább vezesse a kezünket a vándorlások pusztájában, amíg célhoz nem érünk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROGRAMUNK A JÖVŐRE

Programbeszédekben az ember könnyen hajlik arra, hogy többet ígérjen, mint amennyire erejéből és a lehetőségek szerint telik és amikor a megvalósításra kerülne a sor, egyre inkább megalkuvóvá válik, mert a leküzdhetetlen akadályok, „force majeurek” ellen azok az istenek, akik a butaság ellen sem képesek győzedelmeskedni, szintén nem váltak be különösképpen. Már pedig „leküzdhetetlen” minden akadály, amelyet az illető leküzdeni nem tud, mert neki leküzdhetetlen volt, — akár azért, mert tehetsége, energiája, kitartása, avagy tényleg u. n. „külső körülmények” okozták, hogy reüsszalni nem tudott.

De ha a programbeszéd ennyire diszkreditálva van, le kell-e mondanunk tényleg és végérvényesen arról, hogy célkitűzéseinket ismertessük, hogy szándékainkba, elgondolásainkba másokat is beavassunk, hogy segítségemre tartssunk, hogy felkészülhessünk feladataink elvégzésére, azaz röviden, hogy mégis csak valaminő programot csináljunk, vagy adjunk?

Korántsem!

Követhetjük a „tervgazdaság” modern elvét és készíthetünk egy

apropénzre váltott egy évre szóló „ötévestervet“ és áltathatjuk magunkat azzal, hogy kortes-fogások helyett behódoltunk az emberi elme legmagasztosabb megnyilatkozásának, mikor jövő életünk kialakulását, célszerű, azaz tervszerinti elgondolásainkkal irányítjuk, az esélyek és lehetőségek megfelelő értékelése mellett.

„Ezer éves tervekben“ nem hiszünk, főképpen pedig nem a türelmetlenségre és a mások démonizálására alapított ilyenemű tervekben. Sokkal hamarébb fognak elfogyni a „démonok“ és legfeljebb ha a „szellemük“ marad meg. Szellemek és szellem ellen harcolni azonban annyira, mint szélmalomok ellen harcolni és meghasonulni önmagával.

Mi, bármi is történik széles e világon, a szeretetet, a megértést, a gyengék segítségét akarjuk hirdetni. Nem akarunk démonizálni, mert mi környezetünk megbecsülésével akarjuk magunkat emelni és ethikai bázisunk megszilárdításával a mások megbecsülését kivívni.

Kell-e ennél nagyobb ígéret? Lehet-e ennél átfogóbb tervet kidolgozni? Van-e cselekedet, amely szép is, hasznos is, gyönyörködtető is egyben anélkül, hogy fantasztikumba és realizálhatatlanságba csapna át, — mint amelyet mi hirdetünk?

De ha tervünk és elgondolásunk időbeli határát egyelőre egy évre szorítjuk, úgy egyben a végrehajtás területi határait is ki kell tűznünk.

Elsősorban önmagunkat akarjuk nevelni, javítani és felemelni. Fokozottabb türelemre kell magunkat szoktatni mind saját körünkben, mind a kívülállókkal szemben. Terjedjen ki a magunk nevelése a gyengébbek és segélyreszorultak gyámolításában, — nem az u. n. egyéni akciók formájában, hanem intézményesen. Neveljük magunkat nagyobb áldozatkészségre, a természetben ösztönösen élő „kölcsonös segítség“ tudatosításával. Tanuljunk példát adni mentalitásunk tiszta voltáról és hirdessük a harcot ama elterjedt felfogás ellen, hogy a magánélet, politikai felfogás és üzleti elv nem egy és ugyanazon ethikai forrásból kell, hogy fakadjon.

Miveljük a zenét, művészetet és terjesszünk kulturát mindenütt, hol erre alkalom kínálkozik.

Nagyobb, eddig is napirenden volt problémáink közül, hadd említsem csak a következőket:

A kórház, amely ma talán jobban szorult rá szerető pártfogásunkra, mint eddig. A gyermekbetegségeken ez az intézmény már átesett, életrealitáságát, szükséges mivoltát már rég beigazolta, de kicsinek, kevésnek bizonyult a reá váró nagy feladatokkal szemben. A kórház azonban (vagy talán éppen ezért) nem helyi probléma, hanem országos. Magunkat meggyőzve, erről másokat is meg kell győznünk, — és megértéssel kell kezelni ill. fölülemelkedni a lokális beállítottságon.

Az Eszter-Rend nagy hiányt van hivatva pótolni, de a rendkívül biztató kezdet után csak most kezdődik az igazi, az alkotó munka, hogy az ideából tett legyen.

Az ifjúság súlyos gazdasági és lelki problémáit fokozottabb mértékben kell magunkévá tenni. A mi problémánk az, szinte nagyobb mértékben, mint az övék, hogy ne kényszerítsük őket az elégtelenség-

ből és dachból eredő szélsőségekbe, hogy jó kezekbe tephssük generációnk jövőjét és hogy lássuk, kik és milyen felkészültséggel állnak majd a helyünkre és nem fogják-e egykor számon kérni tőlünk, hogy nem elég szeretettel és megértéssel karoltuk fel őket.

Az átrétegeződés nehéz problémáját is kezünkbe kell vennünk, még pedig irányítólag és anyagi támogatással is. Fokozottabb mértékben kell az ifjúságot az ipari és a mezőgazdasági pályák felé terelni, ahol friss elhasználatlan energiák és az eddig tapasztalt lelkes odaadás minden akadályt le fognak győzni és a tradíciók hiányát is képesek lesznek pótolni, ha mi magunk becsületes akarással melljük állunk. Emellett hatalmasan előrelendítjük vele Palesztina országalkotó nagy munkáját is.

Az árvagondozó és a tanoncotthon már-már árvaságra jutott intézményeit fel kell karolnunk. Biztosító, sokat ígérő kezdet után mostohasorsra jutott ez a legjobb sorsra érdemes. eddigi büszkeségünk. Ujabb intézményeket nem szabad a régiék rovására felkarolni. Kell, hogy akaraterőnkéből és áldozatkészségünkéből erre is teljék.

Nem specifikusan a mi munkánk, mert az egész zsidósáé az, és mégis a legelső helyen kellett volna felemlítenem a, ha ugy szabad mondanunk „legszívünkhoz-nőttebb“ problémát: a *Palesztina-kérdést*. Ország épül az elárultság helyén és hazát kap egy szellemiekben és a jószág tradíciójában évezredekén át nevelkedett nép: a mi népünk. Nincsen ma már felfogásbeli különbség a zsidóság legszeleesebb rétegeiben abban, hogy ez a munka milyen grandiózus, — és mennyire szükséges.

Ebből a munkából ki kell vennünk részünket nekünk is. Ki-ki a maga módján. És ha magunkat neveljük, ha a barátságot és megértést hirdetjük mindenfelé, ha a környezetünk iránt megértők vagyunk: ezt a célt szolgáltuk! — és ha az ifjúságot neveljük és az átrétegeződést elősegítjük: ezt a célt szolgáltuk! — és ha a kórházat, az Eszter-Rendet, a tanoncotthont támogatjuk: ugyancsak ezt a célt szolgáltuk. Egy világító mécses gyújtottunk saját szívünkben az épülő Zsidó-országnak.

Mindehhez, az átfogó nagy terv végrehajtásához szív kell és akarat. De ez aztán legyen szív és legyen akarat!

IDEÉ

Dr. NEUFELD JENŐNÉ ELNÖK NÖVÉR ÜLÉSSZAKNYITÓ- BESZÉDE

**a Salom.páholy és Növérsservezet 1935.
szeptember 17-i együttes ülésén**

Kedves nővérek és testvérek, új munkaév kezdetéhez értünk. A harmadik alkalom immár, hogy összegyűlünk munkánk folytatására és megbeszélésére: hogyan tudnánk a legjobban megfelelni körülményeink követelményeinek, hogyan tudnánk a legmehszebbmenőleg teljesíteni kötelességünket társadalmunkkal és saját magunkkal szemben is. — Nem pihentünk a vakáció alatt sem, róttuk a kórház, nőegylet, wizo-teákat a

legnagyobb buzgalommal. Amig a hölgyek a bridge és röm-mi-asztaloknál váltakozó szerencsével áldoztak a jótcselekvés szent oltárán, addig a teát snoderoló háziasszony mindenkor a legnagyobb erkölcsi és anyagi siker jegyében zárta le kasszáját. — Kedves férjtestvérek, teákról lévén szó, engedjék meg, hogy e ritka alkalmat felhasználva, megkérjem magukat arra, nézzék egy kicsit jobb indulattal ezeket a mi apró lumpolásainkat. Ne arra gondoljanak, hogy mi hetenként három délután két-három órát elkártyáztatunk, hanem gondoljanak arra a kenyérre, tüzelőfára, orvosságra, Keren-Kayemeth-földre felváltott ezer-ezerötszáz lejre, amennyit egy-egy ilyen tea hoz. Ha erre gondolnak, — meg vagyok győződve róla — nem csak, hogy támogatnak ebben bennünket, hanem feltétlenül gondoskodnak majd egy hetenkénti negyedik teáról is.

De, ahogy minden teljesítménynek, a mi munkánknek is megvan a könnyebb és a nehezebb oldala. Vállaljuk a nehezebbet is, éppen olyan szívesen, mint a könnyebbet. Vállaljuk intézményeink állandó taggyűjtését, mely akcióhoz kérelemmel fordul, a már-már agonizáló tanoncotthon is, vállaljuk közületeink egy-egy nagyobb rendezvényének beszervezését és lebonyolítását, a rettegett bálimeghívók kikézésbesítését, az azzal járó kisebb-nagyobb kellemetlenségeket és vállaljuk szorosabb bekapcsolódásunkat abba a Palesztina-munkába, amelyből a világ zsidó asszonytársadalmának hatalmas rétege valósággal kiköveteli a részét.

Amint az elmúlt két esztendő eredménye bizonyítja, a nővérek a szociális és karitatív munka keretei között óhajtanak dolgozni, s így a nővérszervezet sokat vitatott programja a nővérek felfogásán, beállított-ságán, automatikusan eldőlt. Haladunk ezen az uton tovább tekintet nélkül arra, hogy munkánk esetleg Kleinarbeitnak fog csak minősítettetni, mert egyelőre ez a legtöbb, a legjobb, amit adhatunk, remélve, hogy éppen ennek a munkának nyomán alakul ki majd az eredetileg elgondolt Nővérszervezet.

Nem akarom türelmüket sokáig igénybe venni, ezidei programomból, egyetlen pontot ragadok ki csupán. — Zsidó asszonyainknak kilencven százaléka, intézményeinkkel, társadalmi kötelezettségeinkkel szemben teljesen passzív álláspontot foglal el. Sértően passzív álláspontot. Éli a maga könnyebb-nehezebb életét és családi élete keretein túl nem lát, nem hall semmit, nem érdekli semmi. Pedig lehetnek és vannak is közöttük nagy értékek. De, aminthogy vannak szomorú életsorsok, amelyeknek segítése emberekre hárul, éppen úgy vannak emberek, akiknek gondolkodásmódja, felfogása, lelki berendezése követel irányítást. Foglalkozni kell velük, ki kell termelni őket a társadalom számára.

A Nővérszervezet feladata, hogy ezt a kitermelési munkát lefolytassa. A Nővérszervezet feladata, hogy valamilyen módon utat találjon ezekhez az asszonyokhoz, hogy bekapcsolja őket intézményeink, társadalmi életünk vérkeringésébe. Minden rendelkezésünkre álló eszközzel, meg kell mozgatnunk ezt az emberanyagot és fogjuk is. S ha nehezen menne, vagy a mi hibás elképzelésünkön, helytelen felfogásunkon törne meg munkánk eredménye, úgy előbb alkalmassá tesszük, felkészítjük magunkat erre a munkára. Ne áldozatkészségből, kötelességtel-

jesítésből tegyük ezt. Hanem, amint szívesen és szeretettel gondoskodunk azokról, akik a vérség kapcsán tartoznak hozzánk és vannak reánk bízva, úgy váljon lelkiszükségletünké ez is, a minden közért való munkálkodás. Ha ez az érzés gyökeret vert bennünk, semmi sem nehéz, semmi sem kellemetlen, semmi sem lehetetlen. Ezzel az érzéssel megszerezvük az erkölcsi alapot és jogot ahhoz, hogy mások ajtaján, ugyanilyen érzésekért kopogtassunk.

Asszonyainknak az a tíz százaléka, amely mindig és mindenütt az élen áll, ilyenkor összel minden esztendőben elindul, hogy az arra szorulóknak fát, meleg ruhát, elviselhetőbb telet szerezzen. Az idén utrakél a Nővérszervezet is, anyagiaknál sokkal értékesebbet, szeretetet és megértést koldulni, azzal a szilárd elhatározással, hogy terve megvalósítás: érdekében leküzd, lever minden elébe tornyosuló akadályt: ha szükség lesz rá, legyőzi önmagát is. — Az önmagunk fölött aratott győzelem, az igazi, a legszebb győzelem. Az önmagunk fölött aratott győzelem — nővérmunka.

Ennek a győzelemnek reményében köszöntöm mindnyájukat és kívánok a közelgő ünnepek alkalmából minden-minden jót, békés, boldog újévet.

AZ ÁTRÉTEGEZŐDÉSI PROGRAMON TULMENŐ FELADATOK

Dr. KEPES MIKLÓS tv., Oradea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A páholymunka reformja tárgyában dr. Engelberg Dezső tv. legutóbbi szemlebeli cikkében foglalt kérdések aktualitása különösen kihangsúlyozódott az elmúlt timisoarai munkaközösségi ülés alkalmából. Ez az ülés az átrétegeződési programmal foglalkozott és ennek keretében a diákszegélyző, tanoncotthon, a farm-kérdés és a galut-alap problémái foglalkoztatták leginkább az ülésen résztvevőket. Ez a program, bármennyire üdvös is, annak lelkiismeretes megvalósítása, korántsem elegendő arra, hogy a páholyok munkakörét kitöltse, főleg azért nem, mert távolról sem öleli fel a jelen sajnálatos körülmények között annyira aktuális zsidó problémák összességét.

Érezték ezt mindazok, akik a Munkaközösség ülésén jelen voltak és privát beszélgetések során a nagy munka és áldozatkészségről tanubizonyosságot, szolgáltató timisoarai testvérek ennek kifejezést is adtak.

E sorok írójának páholyától külön megbízatása volt, hogy ezt a kérdést a Munkaközösség gyűlésén napirendre hozza, de részben az idő hiánya miatt és részben, mert az elnöklő testvér véleménye színt ezt a javaslatot előbb az egyes páholyoknak kell letárgyalniuk, a felszólalástól elállottam. Az őszi páholy munka során a kérdést napirendre hozandónak tartom és ennek előkészítésekeppen a következőket vagyok bátor papírra vetni.

Az átrétegeződési program nem oldja meg a zsidó kérdést, még abban az értelemben sem, hogy ezidőszerint az volna a legjobb szer a mutatkozó bajok orvoslására. Az átrétegeződés kérdése csak egy szükség-program jellegével bír, amellyel a gazdasági és társadalmi pozícióból kivert zsidóság kénytelen napirendre tűzni a megvert hadsereghez hasonlóan az átcsoportosítás kérdését. Nekünk zsidóknak azonban arra kell gondolnunk, hogy azt, amit veszítettünk és ahhoz, amit el akarnak tőlünk venni, emberi jogainknál fogva kell ragaszkodnunk. Éppen a fennálló társadalmi rend intézményei azok, amelyek hivatva vannak bennünket ezen jogok élvezetében megvédeni. Arra kell tehát törekednünk, hogy ezen jogokat igyekezzünk élő valóságokká tenni, amelyeknek következtében nem csak meglévő pozícióinkat tarthatjuk meg, hanem elvesztett pozícióinkat is vissza kell szerezni.

Ebben a munkában a páholyokra igen nagy szerep vár, tekintve, hogy éppen a polgári társadalmi rend megalakulásában annak idején az akkor működő, bár nem zsidó páholyok is döntő szerepet játszottak. A küzdelem nem nyers hatalmi, politikai, vagy propaganda küzdelem, hanem principiálisan ideológiai küzdelem. Olyan terrénra tehát ez a harcnak, amelyen a zsidóságnak a törvény, a tan, a szellem népének elsősorban kell megállania a helyét. Egészen különleges dolog tehát, hogy amikor a laikusok és testvérek áldozat és munkakészsége ugyyszólván keresi a megnyilvánulási formákat, éppen erre a területre nem tér rá a kifejezetten zsidó jelleggel bíró BB. munka.

Miből állhat ez az ideológiai küzdelem?

A felelet önként adódik abban a pillanatban, amikor tekintetünket arra a mozgalomra irányítjuk, amelynek eredményeképpen egész Közép- és Kelet-Európában a zsidóság helyzete megrendült.

A hitlerizmus, valamint annak osztrák, magyar és román megnyilvánulási formái, ha eredményeiben azonosak is az ókori és középkori zsidó üldözések okaival és okozataival, mégis más harci fegyverzettel és másfajta ellentálló erőkkel kell, hogy megküzdjön, mint ó- és középkori elődjai.

Amíg a múltban a tömegek műveletlenek és barbárok voltak, fanatikus papok vagy félkegyelmű zsarnokok intésére tízezer számra lehetett halomra gyilkolni a védtelen zsidóságot, addig ma a hasonló célu mozgódások nem képesek olyan egyszerűen hasonló eredményeket elérni.

A mai társadalmi berendezkedés komplikált szerkezeténél, valamint műveltségi horizontjánál fogva, épp úgy, mint az egyes egyének, gátlásokkal van tele, amelyek a nemzetközi együttműködés és főleg a sajtó hatalmánál fogva lehetetlenné teszik a középkorhoz hasonló durva tömegmészárlásokat. Ma a tömegek felhecceléséhez ideológiákra és jelszavakra van szükség, amelyeket a gyűlölet bajnokai kénytelenek tudományos mezbe öltöztetni.

Igaz, hogy az ó- és középkorban is szükség volt a tömegek lelki megdolgozását bizonyos szellemi processzusokkal elvégezni, de mennyivel nehezebb helyzetben voltak ők, amikor a vérvád meséivel szemben kellett védekezniök, vagy az Isten-gyilkolás szörnyű vádjáért kellett

vérüket ontaniok! Az akkori tömegeket szellemi fegyverekkel leszerelni nem lehetett.

Ezzel szemben ma az a különös helyzet állott elő, hogy a tömegek gyűlölete a zsidósággal szemben ugyyszólván elpárolgott, sem a paraszt, sem a munkás nem bántja a zsidót és csak az intellektuális rétegeződésben elproletárizálódott közép- és vezetőosztálybeliek azok, akik politikai jelszavak kedvéért a napirenden lévő gazdasági kérdések megoldását a cári rezsim példájára a zsidók bőrén próbálják meg.

Kézenfekvő tudományos igazságok vannak lefektetve ezeknek a kuruzslási eljárásoknak lelkiismeretlenségéről. Csodálatos dolog azonban, hogy éppen a zsidóság az, amely ennek a gyógmódnak hiábavalóságát legkevésbé szellőzteti.

Talán ezen a téren is a németek a hibásak és mondjuk úgy, hogy a német zsidók, akiknek intelligenciája megtagadván minden közösséget a zsidósággal és százszázalékosan németnek érezvén magát, nem tartotta szükségesnek ezt az ideológiát népszerű fegyverekkel is leküzdeni. Valahogy úgy képzeltek, hogy e harcnak eredménye csak a keleti zsidókat érheti, de nem sujthatja őket, akik nem zsidóknak, hanem németeknek tekintették magukat. Amit nem tettek meg a zsidók Középeurópában, még kevésbé tették és teszik Keleteurópában.

Ha a mulasztottakat pótolni akarjuk, akkor szellemi bonckés alá kell venni az üldözők által a közvéleménybe dobott jelszavakat. Amint mondtam, a vérvád meséinek korszakán túl vagyunk, ma már ha többkevesebb eredménnyel is, de lehet védekezni. Csak foglalkozni kell a kérdéssel és megfelelő programmal kell dolgozni.

Éppen az átrétegeződési programmal kapcsolatban ilyen súlyos vád a zsidósággal szemben, hogy az nem végez produktív munkát. Ez a vád a tömegeknél könnyen talál talajra, mert a zsidóság jórésze a kereskedelmi és ipari pályán is nem a fizikai, hanem a szellemi munka területén helyezkedett el és így paraszti felfogás szerint úgy tűnik fel, mintha ő nem dolgozna, hanem csak dolgoztatna. A vád annyira mélyrehatolt, hogy az átrétegeződésnek a zsidóság részéről is számosan abban az elgondolásban lelkes hívei, hogy ez által sikerülni fog a zsidóságot produktív pályákra vinni. Nost hát ez a vád egyike éppen a legalaptalanabbaknak és ennek a leküzdéseképpen olyan feladat kínálkozik a páholymunka részére, amely ragyogó erkölcsi eredményeket van hivatva biztosítani.

Egész rövid szemlélődés után minden gondolkodó embert könnyen rá lehet vezetni arra, hogy a zsidóság nem csak nem parazitája a társadalomnak és nem csak nem az az elem, amely mások munkájából él és mások elől eszi el a kenyeret, hanem az az elem, amely sokkal több nem-zsidónak ad kenyeret, mint amennyit maga elfogyaszt. Csak körül kell nézni, bárhol vagyunk és bármely városban, hogy ahol egy gyár vagy iparvállalat van, egyszerre ismerjük fel azt az egyébként köznapi tényt, hogy ez a gyár vagy vállalat zsidó kezdeményezésre, zsidó tőkével és zsidó szorgalommal létesült. Ha Erdély vagy egész Románia ipari statisztikáját dolgozzuk fel, azt fogjuk látni, hogy ezt a fontos nemzetgazdasági ágat, mely nélkül modern állam és modern honvédelem nem létezik, zsi-

dők létesítették. Természetesen nem ildomos dolog kihívó formában a gazda nemzet fiainak szemébe vágni ezt az igazságot, de senki sem fogja rossznéven venni, ha például a valachicus mozgalommal szemben privát beszélgetésekben, sajtóban, parlamentben tudományos-gazdasági könyvekben átviszzük a köztudatba, hogy a romániai zsidóság sokkal több munkaalkalmat teremt az országnak, mint az ország társadalmának bármely más hasonló számbeli tömege és így mindenképpen alaptalan és erkölcstelen az a vád, hogy a zsidóság az uralkodó nép fiai elől elveszi a megélhetést. Ellenkezőleg, a katonai, pénzügyi, tanügyi, postai, vasuti, városi, megyei és községi nagy apparátus csak azért és csak úgy tud nagy számban megfelelő megélhetést biztosítani a többségi nemzet fiainak, ha az ország kereskedelmi és ipari fejlődése törvényes intézményekkel biztosítva van és ha ezen fejlődésben vezetőszerepet játszó zsidók ezen ténykedésükben nincsenek gátolva.

Be kell vinni a köztudatba azt a kétségtelen tény, hogy a zsidók ezt a munkát nem veszik el mások elől, mert a kereskedelmi és ipari munka nem hasonlítható a földbirtokos, a háztulajdonos, köztisztviselő munkájához, amelyet minden nemzet intelligenciája jól-rosszul el tud látni, hanem olyan munka, amelyet a semmiből kell megteremteni. A zsidóság ezt a semmiből való teremtés munkáját végezte és végzi.

A nemzeti érzékenység megsértésének veszélye nélkül a románság előtt szemléltetni lehet a magyarországi példát, ahol az évenkénti nemzetközi vásáron azoknak is, akik a magyar kereskedelem és ipar multját nem ismerik, szemléltetővé lehet tenni, hogy mit tett az aránylag kicsiny számú zsidóság a hűbér rendszerből alig egy félszázada kibontakozó ország fejlődéséért, de ugyanígy ki lehet mutatni Ausztria, sőt Németország gyár- és gazdasági strukturájának tudományos gazdasági feldolgozásában, hogy a zsidók a munkaalkalmak megteremtésében számukat messze túlhaladó arányban vették ki részüket.

Az európai kapitalizmus történetében Werner Sombert tudományos kutatásai föltárták a zsidóság nagy szerepét. Ragyogó statisztikai táblázatokkal lehetne a világ elé tární, hogy mit tettek a zsidók a munkaalkalmak kibányászásának területén és hogy hány millió és millió egzisztenciának adtak kenyeret. A hitlerista Németország félmillió zsidóságának tragédiája és a rajtuk elkövetett igazságtalanság gazdasági vezérmotivuma ezzel az egész világ közvéleménye előtt a legnépszerűbb módon válnék hamissá és így ezen eszmék mérgező hatásukból minden esetre vezérenének.

De volna más feladata is a páholy-munkának.

A zsidó tömegeket, az elszórtan nem-zsidók között élő egyedeket, fel kell világosítani arról, hogy mik azok az eszközök, amelyekkel a környező tömegek jóindulatát antiszemita hecccek, forradalmak idején legjobban lehet biztosítani.

Csodálatos példáit ismerjük a legkülönbözőbb nemzetiségű paraszt-tömegek becsületességének, amellyel a zsidókat megvédelmezték, ha ezek a zsidók elég okosak és becsületések voltak ahhoz, hogy környezetük jóindulatát a maguk számára megszerezzék.

A rabbik a zószékeken külön népnevelő munkát végezhetnek, hogy a zsidó lakosság tartózkodjék főleg faluhelyen a magánpénzek kihelyezésétől, vigyázzon az adott szóra, ne éljen vissza a paraszt bizalmatlanságával és tanulja meg, hogy praktikus gazdasági ismereteinél fogva, ha csak kissé is emelkedettebb szempontoktól vezettetni magát, — a falusi népnek nélkülözhetetlen tanácsadójává válik.

Tapasztalatból tudom, hogy milyen megbecsülésben van részünk az egyes zsidóknak egyik-másik községben, ha okosak és becsületesek és hogyan alkalomadtán a szegénységgel szemben úgy cselekszenek, ahogy azt a zsidó sziv diktálja.

Ugyancsak fontos zsidó program a zsidó tömegek előtt annak a népnevelő munkának megindítása, hogy tartózkodjék az államra nézve káros üzenetektől.

Ezen a téren főleg a nagy zsidók vétkeznek, akikről pedig éppen nem lehet mondani, hogy számukra a zsidó kérdés közömbös volna. Gondoljunk csak a legutóbbi évek szeszpanamáira, amelyben a zsidó szeszgyárosoknak olyan szomorú szerep jutott és amely panamák végeredményben csak néhány korrupt tisztviselő zsebeit tömték, míg maguk a gyárosok arra jöttek rá, hogy ki vannak fosztva és egzisztenciájuk tönkretéve. A csempészség, valutaüzérkedés ugyan szerencsétlenül elgondolt gazdasági intézkedések kényszerkövetkezmenyei, de éppen zsidó érdekből volna fontos az illetékesek előtt hangsúlyozni, hogy olyan rendszabályokat hozzanak, amelyek feleslegessé teszik ezeket a szükségszerű korrektívumokat.

Továbbá igen nagy feladat vár a páholy munkára a zsidó múlt feltárása terén.

Ma az a szomorú helyzet, hogy még az intelligens zsidó ember sem ismeri a zsidó nép történetét. Pedig ez a történet tele van a maihoz hasonló válságokkal.

Ha ez a múlt fel volna dolgozva, a nemesebben gondolkodó politika-vezérek, publicisták, tanítók, tanárok, még ha nem zsidók is, a történelmi tények világánál be tudnák mutatni a Hitler-féle mozgalmakhoz hasonló mozgalmak történelmi analógiáit, amelyek mindenkor az ehhez hasonló erkölcstelen mozgalmak összeomlását mutatják.

Külön feldolgozásra vár annak a kimutatása, hogy az egyes országokban intézményesített zsidó üldözések milyen káros következményekkel jártak magára az illető ország fennállására nézve. Az orosz cári rezsim intő példával szolgálhat éppen a román nacionalisták számára, ha meggondoljuk, hogy a cári rezsim csak abban a légkörben tudta kitermelni az orosz forradalmat, amely a zsidó üldözéseket lehetővé tudta tenni.

Ősszel indulnak meg a diáksegélyezéssel kapcsolatos munkálatok. Meg vagyok róla győződve, hogy a testvérek közül csak nagyon kevesen olvasták Stere Constantin regény formájában megírt önéletrajzát, amelynek immár 6-ik kötete jelenik meg. A kötetek nem vaskosak. Az egész 6 kötet nem tesz ki 2 vagy 3 rendes kötet regényt. A fentvázolt szellemi munka programjába volna beilleszthető például, ha Erdély különböző városaiban a Diáksegélyező céljaira rendezett irodalmi törvényszékek kereté-

ben tárgyalatnék a zsidó kérdés: a cári Oroszországban, úgy ahogy azt Stere drámai hűséggel leírja, kapcsolatosan annak a hűségnek föltüntetésével, ahogy a moldvai zsidó fiúk a moldvai román parasztsággal együtt szenvedtek és küzdöttek a román nyelvért ugyanakkor, amikor a román bojárok lezüllött ivadéakai a fekete százak kereteit töltötték ki.

Ez csak példa kíván lenni, hogy céltudatos munka keretében hogyan lehet napirendre hozni történelmi igazságokat, amelyek éppen az egyetemi diákság mozgalmaiban felhasználhatók.

Csak vázaltszerűen tudtam ezeket a kérdéseket a páholyunka nyilvánossága elé vinni. Ha a szónak és betűnek van egyáltalában haszna és eredménye, úgy ezen a téren alkalma van a szellem hordozójává válni és közreműködni abban, hogy az igazság és az erkölcs újból megtegye kötelességét a zsidó néppel szemben.

CHALUCIUT ÉS HACHSARA

Dr ENGELBERG DEZSŐ főtítkár, tv., Târgu-Mureș

Dr Engelberg Dezső főtítkár tv. alábbi cikke lényeges kibővítést és továbbépítést jelent a chaluciut és hachsara kérdéseiről a timisoarai MK-ülésen folytatott eszmecserének. Külön is felhívjuk tehát a cikkben foglalt kezdeményezésekre a tv.-i lánc figyelmét és szívesen vennők, ha a felvetett új javaslatok végleges kialakulását hozzászólásaikkal előmozdítanák.

BCU Cluj / Ceni

Az erdélyi B. B. páholyok Munkaközössége a Timisoaran 1935 június 9—10-én megtartott elnökségi ülésén elhatározta, hogy az erdélyi chalucszervezetek, illetve hachsara-telepek anyagi és erkölcsi támogatását programjába veszi.

A fenti határozat meghozatalában a M. K. elnökségét az a helyes és célirányos felismerés vezette, hogy az erdélyi zsidó ifjúság gazdasági átcsoportosítását mindennél fontosabbnak és elsődrendűen szükségesnek tartja. Köztudomásu tény, hogy a zsidó ifjúság számára az intellektuális pálya vajmi csekély kilátással kecsegtet s amit a M. K. az ezen pályákon elhelyezkedni készülő ifjúság érdekében tehet, az adott viszonyok mellett nem terjedhet tovább az Erdélyi Zsidó Diáksegélyező-létrehozásánál, fenntartásánál és állandó támogatásánál. A kereskedelmi pályákról a zsidóság lassanként szintén leszorul, de mivel az ezen pályákon való elhelyezkedés lehetősége még mindig könnyebb, azoknak intézményes védelmére egyelőre nincs szükség. Egyébként is a zsidók a kereskedelmi pályákon még ma is számarányukat meghaladó mértékben vannak képviselve. A Munkaközösség gondját tehát főképpen a zsidó ifjúságnak az ipari és mezőgazdasági pályákon való elhelyezése képezi.

Az ipari átrétegezés szempontjából értékes kezdeményezés az Erdélyi Zsidó Árvagondozó szanálása, amelyek tanonc- és napközi otthonai az iparos ifjak érdekében. hasznos hivatást fognak betölteni. A pályaválasztási tanácsadó testület szintén jótékonyan fogja befolyásolni az ifjúságnak az iparos pályákra való terelését.

A mezőgazdasági átcsoportosítás ügyében a Munkaközösség csupán elvi álláspontját szögezte le azzal, hogy kimondotta a chaluciut és hachsara támogatását és megbízta a tg.-muresi „Avoda“ páholyt e támogatás gyakorlati keresztülvitelére vonatkozó tervezet kidolgozásával.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy Erdélyben a chalucnevelés még mindig gyermekcipőben jár. A szervezetek minden rendszer nélkül, szinte ötletszerűen végzik a chalucok kiképzését. Ezért történhetik meg az, hogy a Palesztinába érkezett chalucok elhagyják (legtöbbször még el sem foglalt) munkahelyeiket, sőt magát a szervezetet is és a városokban helyezkednek el, olyan munkakörökben, amelyek távolról sem egyeztetethetők össze sem az igazi chaluci célkitűzésekkel, sem azokkal a törekvésekkel, amelyeknek sikjában a Munkaközösség a zsidó ifjúság gazdasági áthasolulását szolgálni kívánja.

Mint általában a zsidó ifjúsági nevelés Erdélyben, a chalucnevelés sem követ előre megszabott programot. Az egyes kiképző (hachsara) telepek felállítása és fenntartása minden megfontolást nélkülöz, költségvetés és anyagi fedezet hiányában működik s e működés tartama, mint általában az egész telep minden életmegnyilvánulása a sors és az emberek szélességre van bízva. Maga a chaluc-anyag kiválasztása is rendszertelenül, néha felelőtlen módon történik.

Számolni kell a Munkaközösségnek ezekkel az adottságokkal, mert ismernie kell annak a szervezetnek belső életét, hibáit s fogyatkozásait, amelyet komolyan támogatni akar. A hibák és hiányosságok kiküszöbölése azonban nem lehet egyedül a B. B. feladata. A Munkaközösségnek módot kell találnia arra, hogy az Erdélyi Zsidó Nemzeti Szövetség elnökségével és az Erdélyi Központi Ifjúsági Tanács vezetőségével a kontaktust felvegye és ezekkel a valóban arra hivatott tényezőkkel a chalucnevelésre nézve egy komoly, célirányos nevelési programot dolgozzon ki, amely főleg az alábbi kérdéseket tisztázza, illetve szabályozza:

1. Ki lehet chaluc?
2. Hogyan történik a chaluc-anyag kiválasztása?
3. Évente hány chaluc képezhető ki, tekintettel a certificat megszerzésének lehetőségeire, az allijázó ifjúság létszámára és a kiképzőtelepek teljesítőképességére?
4. Hány állandó hachsaratelep szükséges?
5. Hány legyen ezek közül ipari telep?
6. Hol legyenek ezek a telepek? — Elsősorban Timisoara, Cluj, Oradea, Târgu-Mures, Brasov, Satumare, Sighet, Arad, Deva és Sibiu jöhetnek tekintetbe.
7. Hány időzaki hachsaratelep működhetik Erdélyben?
8. A telep vezetése és irányítása.
9. Felügyelet és ellenőrzés.

10. A kiképzés anyagának (programjának) és idejének megállapítása.

11. A telepek anyagi szükségleteinek előteremtése. A páholyok intézményes támogatásán kívül a Jödidéj Hechaluc szervezeteti, az egyes cionista helycsoportok és intézmények, hitközségek stb. támogatását is meg kell szerezni.

12. Gondoskodás a kiképzett chalucoknak Palesztinába leendő kijuttatásáról és annak biztosításáról, hogy az általunk támogatott ifjak Palesztinában továbbra is mezőgazdasági munkával fognak foglalkozni.

13. Szoros kapcsolat teremtése az erdélyi hachsara-telepek és a palesztinai kibbucok között.

*

Külön fejezetben kell foglalkoznunk azzal a kérdéssel, hogy Munkaközösségünk miképpen teremtsen elő az erdélyi chalucit támogatásához szükséges összefogásokat?

A társadalmi uton való gyűjtés több szempontból alkalmatlan. Eltekintve attól, hogy a zsidóság az áldozatoság terén ma minden oldalról igénybe van véve, az egyes páholytagok nehezen nyerhetők meg az évenként legalább kétszer megismétlődő gyűjtésre, de maguk az ifjúsági szervezetek és a Jödidéj Hechaluc is gyűjtenek ugyanerre a célra. Így könnyen megtörténik, hogy egyesek kivonják magukat az adakozásból.

Az anyagi eszközök előteremtésének az egyes páholyok területén kell történnie, aminek két módja lehet:

1. A Munkaközösség által minden évben a szükséghez képest és előre megállapított összeg az egyes páholyokra taglétszám alapján nyer kivételt. A páholyok az egyes tagoktól viszont a megállapított pontrendszer szerint fogják az összeget behajtani és a Munkaközösségnek beszolgáltatni, amely az így összegyűjtött pénzt rendeltetési helyére juttatja.

2. Az egyes páholyok a helyi zsidó, főleg cionista közületekkel évenként legalább egy közös előadást, mulatságot, műsoros estélyt stb. rendeznek és ennek jövedelmét a chalucit támogatására fordítják, természetesen szintén a Munkaközösség útján.

Arról nem is kell szólni, hogy a támogatásnak egy nagyon ajánlatos eszköze az, hogy az egyes zsidó szervezeteknél, tehát hitközségnél, Chevra Kadisánál, Nőegyletnél stb. befolyással bíró páholytagok az illető szervezet vezetőségét nyerjék meg arra, hogy a chalucit céljaira évi szubvenciót biztosítsanak. Ez az akció azonban csak egyéni lehet és annak realizálásánál a páholyok és a Munkaközösség legfeljebb csupán ellenőrzési munkákat végezhetnek.

A ZSIDÓ BETEGÁPOLÓNŐVÉREK HIVATÁSA

Irta: E. FINKEL tv., (Berlin)

A zsidó hitközségi szervekkel, s a zsidó és nem zsidó kórházi testületekkel való összeműködés eredményezte a Bné Brith által kezdeményezett betegápolónői intézményt. Páholyaink idejében felismerték a zsidóság egészségtelen szociális alkatát a német hazában és arra törekedtek, hogy a zsidó ifjúságot új pályákra szorítsák. A férfi ifjúságot vissza kell vezetni a kézművességhez, a kert és földműveléshez, a női ifjúságot pedig a háztartás és betegápolás megtanulására kell készíteni. De éppen a betegápolónő szép és eszményi hivatása, amely annyira megfelel a nő lényének és kedélyének, talált nem jelentéktelen akadályokra. Amikor 1889-ben a német disztrikt megalapítása után hét évvel az *első* ilyen irányú kedvezményezés megtörtént, a mindig maradiak, akik csak nehezen tudták felszabadítani magukat megmerevedett előítéleteiktől, súlyos kifogásokat emeltek. Bejósolták, hogy aligha fognak zsidó leányt találni a különben nemes, de nagyon megerőltető foglalkozási ágra. Nagyon gyengék lesznek a súlyos ápolói szolgálatra, nagyon kényelmesek és igényesek és eleveenségük miatt nem vetik magukat alá a megkívánt fegyelemnek. Az orvosok szavazata testületünkben sem hatott bátorítólag. De a sok irányú lebeszélés ellenére is az érdemes Frankfurt-páholy megmentette a kísérletet és 1890 februárjában egyszerre két tanító nővért állított be kiképzésre az ottani zsidó hitközség kórházában. 1891 szeptemberében a nővéreknek a jó sikerrel kiállott vizsga után ünnepélyesen átnyújtotta a páholy a diplomát. Az első lépést tehát megtették. A növendékanyag állandóan nőtt, úgy hogy minden oldalon kívánták a további haladást a szociális munka ez új területén.

Hogy a zsidó népesség szélesebb köreit megnyerjék az emberszeretet ez új munkája számára, 1893-ban Frankfurtban a páholy ösztönzésére betegápolónői szervezetet létesítettek, amely a páholy számára hét nővért képezett ki. A szövetség, amely szoros összefüggésben állott a páhollyal, örvendetesen gyarapodott, újabb érdeklődést támasztott és példamutató lett az egész birodalomban... A frankfurti páholy példáját utánózták Berlinben, Breslauban, Hamburgban, Kölnben, Mannheimban, Nürnbergben, Beuthenben és Stuttgartban.

Mértékadó körökben függetlenül a fejlődéstől, annak a kívánságának adtak kifejezést, hogy a betegápolónők dolgát a nagypáholy karolja fel és vigye előre tekintélyével. Liebholt tv. (Heidelberg-páholy) indítványára 1900 júniusában a nagypáholy elhatározta a zsidó betegápolónői rend központosítását, kezébe vette a nővérek kiképzését és az egyes páholy-állomásokat betegápolónőekkel látta el. A nagypáholy kreálta különböző vidékekről behívott férfi bizottságnak feladatává vált, hogy felvilágosítsa a zsidó nők világát a betegápolás fontosságáról, megnyerje a nőket és új tanítványokat verbuváljon a betegápolónőket kiképző organizációnak. Az új kiképző helyek a berlini, breslaui, hannoveri, kölni és pozeni zsidó kórházak voltak; 1914 és 1921 között, amely idő alatt a

nagypáholyoknak női klinikája volt, a nővéreket a berlini Charitében is képezték.

Magától értetődő volt, hogy a Bne Brith által kiképzett nővérek hivatásukat nemre, foglalkozásra és vallásra való tekintet nélkül gyakorolták. Így feleltek meg a zsidó etikai alapelveknek, valamint a páholyainkban tanított és gyakorolt jótékonyiságnak, amely sohasem kérdészködik származás vagy hitfelekezet iránt.

A más feladatok által is igénybe vett nagypáholy korlátolt eszközeire való tekintettel és mert egyes páholyok saját kerületeikben külön ápolónőket képeztettek ki, a nagypáholy betegápolónővéreinek száma csak lassan emelkedett. A nagypáholy nővérpáholyának a világháboru előtt harmincöt betegápolónővére volt, akik tizenöt állomáson tevékenykedtek — ezenkívül tizenhat tanítónővérük. A szervezeti szabályzatnak megfelelően a nagypáholy a világháboru kitörésekor harminckét nővért állított a hadvezetőség rendelkezésére. Huszonegy nővér egyéb kitüntetések mellett megkapta a vöröskereszt jelvényét.

A világháboru és az infláció után 1925-ben több testvér kívánságára szétválasztották a nagypáholytól a betegápolónői szervezetet. A nagypáholy és a páholyok érdeme ezáltal nem kisebbedett. Amit a betegápolónői rend felállításával el akartak érni, elérték. 1. A zsidó lányokat és a magukban álló zsidó asszonyokat, akik önálló kenyérkeresetre voltak utalva, nemes és szép foglalkozási ágba vezették be, amely kielégülést adott lelki életüknek és általánosan becsült pozíciót biztosított a számukra. 2. Beteg hittestvéreinknek és nővéreinknek emberbaráti szolgálatot nyújtott azáltal, hogy megadta a lehetőséget: tartsanak zsidó betegápolónőt maguk körül, akikkel együtt imádkozhatnak a súlyos órában és feleleveníthetik a hajdani családi élet szép napjait. 3. Megmutathattuk az egész világnak, hogy a zsidó lányok és asszonyok nem vonakodnak semmiféle testi megerőltetéstől, amelyet zsidóellenes oldalon kétségbe vontak és amelyet néhány zsidó is szájhős módjára ismételtek.

A zsidó nővérek komolyságát, munkaszeretetüket és hivatásuk mély átérzését minden oldalon elismeréssel méltatják. Nővéreink a háboruban és nemzsidó házakban az egész világ előtt megmutatták, hogy munkájukkal és érdemeikkel a szeretet, jóság, lelkiismeretesség, gondosság, odaadás és áldozatkészség dolgában nem állanak mögötte más vallású nővéreknek.

A zsidó betegápolónővérek kiképzése, amely a német nagypáholyból indult ki, más országok zsidó centrumaira is serkentőleg hatott: a Szentföld ujjaépítésénél is a zsidó nővérek megtalálják a megfelelő helyet.

Az elhunyt testvérek közül, akik különös érdemet szereztek a nagypáholy betegápolónői rendje kialakulásánál, megemlítendő: Adolph Meyer, Mareztki Alfréd, Metzenberg és Adolf Blumenfeld.

DIE ANTHROPOLOGISCHEN KOMPONENTEN DES JÜDISCHEN VOLKES

Von Br. Dr. BÉLA REVESZ, Sibiu

I. Vor Allem möge prinzipiell Folgendes vorausgeschickt werden:

1. Das jüdische Volk, wie überhaupt ein jedes andere, ist nichts Einheitliches, sondern ein Gemenge mehrerer Völker, so wie dieses sich während der mehrere Jahrtausende währenden Wanderungen und Schicksalswenden entwickelt hat. Es kann dies Niemanden überraschen, der da weiss, mit wie vielen Wurzeln ein jedes Volk in anderen Völkern verankert ist. Auch ganz primitive, nur wenige Individuen zählende Stämme, ja sogar aus paar Dutzenden von Menschen bestehende Horden, die schon infolge ihres isolierten Lebens, fern von anderen Völkern, keine Gelegenheit hatten, sich mit anderen Menschengruppen zu vermischen, sind aus mehreren Komponenten zusammengesetzt, wie dies unter Anderen Bälz auf die Ostasiaten und Karl von den Steinen mit Bezug auf die Bakairi-Indianer im Quellgebiet des Xingu (Brasilien) und noch Andere für andere Völker festgestellt haben.

2. Wenn es auch feststeht, dass eine jede Volkseinheit, die heute als solche gilt, sei sie nun Stamm, Volk, Clan, Smalah, Horde, oder wie immer benannt, aus mehreren anthropologischen Komponenten zusammengesetzt ist, so sind wir heute dennoch nicht imstande, die perzentuelle Zusammensetzung der genannten Einheiten festzustellen. Auch hier geschieht das, was wir so oft in der Biologie und in der Pathologie zu beobachten Gelegenheit haben: wir wissen um die qualitative Natur irgend eines Vorganges, aber wir sind nicht imstande, den Grad des Geschehens zu präzisieren. Es ist dies auch schon deshalb nicht möglich, weil, selbst bei Voraussetzung der grösstmöglichen Einheitlichkeit einer Volkseinheit, plötzlich, man weiss nicht warum und wie, ein neuer, bisher bei der Familie, dem Stamm, dem Volke unbekannter, oder vielleicht längst ausgestorbener und deshalb vergessener Typus im Sinne der Vriesschen Theorie erscheint. So z. B., wenn in einer Familie von rein blonden Männern und Frauen plötzlich ein negroides Kind geboren wird.

Eine zahlenmässige Aufstellung der Mischungen ist demnach heute noch nicht möglich. So können wir sagen, dass die Juden sich nach der ersten Zerstörung Jerusalems mit dem babylonischen Volke in breitesten Schichten vermischten. Ferner können wir ruhig behaupten, dass die Juden sich mit den Arabern etwa 1500 Jahre lang in grossen Mengen vermischten. Geringer mag der westeuropäische Einschlag gewesen sein, hingegen eine grosse Rolle wird der mongolische in der zweiten Hälfte des Mittelalters gespielt haben. Diese Angaben sind natürlich nur schätzungsweise zu nehmen und spielen bei der Beleuchtung der quantitativen Möglichkeit der Mischung keine Rolle — wenn überhaupt eine Entscheidung dieser Frage möglich sein sollte. Und übrigens kommt es nicht so sehr auf die Quantität des fremden Blutes an, sondern auf die bisher noch unbekannten Gesetzen gehorchende quali-

tative Veränderung, welche ein neues Element bei der Mischung verschiedener Volkselemente hervorzubringen imstande ist.

Eine Vermengung der Juden mit anderen Völkern ist eine unleugbare Tatsache. Doch gab es Zeitläufte, in denen wahrscheinlich gar keine oder zahlenmässig ganz geringe Mischung stattfand, z. B. zur Zeit der Kreuzzüge im byzantinischen Reiche und zur Zeit des mittelalterlichen Ghetto.

3. Hier soll keiner Wertung das Wort geredet werden, hier soll nicht gesagt werden, dass diese oder jene Komponente zur höheren oder besseren Entwicklung der Juden beigetragen hat. Hier soll einfach nur festgestellt werden, *welche* Komponenten zur Entwicklung der Juden beigetragen haben. Eine Wertung im eben erwähnten Sinne wird, wenn sie je möglich sein sollte, erst nach vielen eingehenden Studien in der Zukunft möglich sein.

4. Hier sollen demnach keine Ansichten, Hypothesen oder Theorien aufgestellt, sondern nur einfache Tatsachen vorgeführt werden. Unter diese Tatsachen gehört die Feststellung, dass die Juden, trotz Vermengung mit den unter III. aufzuzählenden Komponenten, sich zu einem ziemlich einheitlichen, heutzutage fixen Typus ausgebildet haben. Dies beweisen auch folgende zwei Feststellungen Zollschan's. Er sagt in seinem ausgezeichneten Buche (Seite 45): „Die Juden sind eben auch auf ihren Wanderungen der Rassenmischung nicht erlegen.“ Erlegen sind sie gewiss nicht. Ein Beweis dessen ist, dass die Juden unter dem ägyptischen Könige Usertesen II. (12. Dynastie) ebenso aussahen, wie die meisten heutigen Juden. Erlegen sind sie also nicht, im Sinne des vollkommenen Aufgehens in andere Völker. Dies schliesst aber das Andere nicht aus, nämlich, dass sie sich mit anderen Völkern gemischt haben und diese Tatsache wieder wird bewiesen durch eine andere, dass es viele Juden gibt, die, ihren Gesichtszügen nach, nicht als solche angesehen werden. Ferner betont Zollschan, dass er die gleichen jüdischen Gesichtszüge in Osteuropa, in Kairo, Beyruth, Haifa, Konstantinopel, Korfu, Amsterdam, Venedig, Rom, Rumänien und Amerika gesehen hat, ein Zeichen dessen, dass die Juden dennoch ein ziemlich einheitliches Volk sind.

Ruppin behauptet dasselbe in seinem Buche „Die Juden der Gegenwart“, ferner Ripley.

5. Wann die neuen Komponenten zur Mischung der Juden beigetragen haben, ergibt sich aus dem geschichtlich-politischen Geschehnis, welches der Anlass zur Mischung wurde. Z. B. die Israeliten aus Kanaan gekommen, mischten sich mit den Aegyptern zwischen den beiden Zeitpunkten der Ankunft des Stammvaters Jakob und seiner Söhne im Nillande und der Auswanderung des Volkes unter Moses.

6. Zollschan sagt (op. cit., S. 55): Die Juden Europas waren einer wirklich starken Transformation in physischer Beziehung nicht ausgesetzt. „Der physischen Amalgamierung standen die undurchdringlichen Mauern des Ghettos im Wege.“ Er hat wahrscheinlich Recht. *Aber bis zur Einpferchung der Juden in das Ghetto*, also etwa bis 1000 nach Christus, war die Amalgamierung im Sinne der in dieser vorliegenden Arbeit vertretenen Mischung schon grossenteils von sich gegangen.

II. Bisherige Ansichten über die anthropologische Zusammensetzung

der Juden. Bevor von dem uns hier interessierenden Thema die Rede sein soll, mögen die wichtigsten Meinungen der hervorragendsten Anthropologen, begleitet von einer kurzen Kritik, erwähnt werden.

1. Deniker unterscheidet unter den Juden den assyrischen und arabischen Typus, welche beide jeweils durch Mischungen mit der betreffenden Landesbevölkerung beeinflusst wurden.

Deniker hat recht, denn unter den Juden findet sich der assyrisch-babylonische und der arabische Typus. Aber diese beiden allein bilden nur einen kleinen Teil der Gesamtjuden und so deckt Denikers Meinung nicht sämtliche Tatsachen.

2. Ratzel hält die Juden für eine gemischte Rasse („Völkerkunde“ 1895, II. S. 743), die sehr verschiedene Elemente aufgenommen hat. Aber dann setzt er hinzu, dass selbst die weissen, blonden Juden einen mulattenhaften Zug zeigen.

Ratzels Meinung, die Juden seien ein Mischvolk, ist ganz richtig, aber der von ihm bei *sämtlichen* Juden angenommene mulattenhafte Zug ist sicher nicht bei der Mehrzahl der Juden zu finden.

3. Peschel und Sokolowsky rechnen die Juden zu den semitischen Völkern, sagen aber nicht, dass sie aus verschiedenen Elementen zusammengesetzt sind, — ein unleugbarer Mangel.

4. Von Luschan referierte auf dem im Jahre 1892 in Ulm abgehaltenen Anthropologen-Kongresse auf folgende Weise über die anthropologische Zusammensetzung der Juden: a) vielleicht arische Amoriter, b) wirkliche Semiten und c) hauptsächlich Nachkommen der alten Hethiter. Daneben gibt von Luschan einen mongolischen Einschlag, aber nur in ganz geringem Masse zu, ferner einen negroiden, dem wir ab und zu begegnen.

Von Luschan gibt, wie wir sehen, schon mehr Komponenten an, als die früher erwähnten Forscher, aber er unterschätzt den mongolischen und Negereinschlag quantitativ.

5. Chamberlain sagt, die Juden seien ein Ergebnis der Kreuzung dreier Rassen: Semiten, Hethiter und Amoriter, von denen die letzteren Germanen, die beiden ersteren jedoch Semiten gewesen wären.

6. Andree weist auf eine unter dem Pharao Usertesen II. (12. Dynastie) erfolgte Einwanderung in Benihasan der Aamu hin. Diese abgebildeten Aamu tragen ausgesprochen jüdische Züge.

7. Judt unterscheidet drei Typen unter den Juden, einen aus dem Zeitalter Abrahams, einen aus der babylonischen Gefangenschaft und einen aus der Diaspora.

8. Vogt teilt die Juden in Sephardim und in Aschkenasim ein. Erstere wären wirkliche Semiten, die letzteren die Folge einer Mischung mit Germanen und Slawen.

9. Stratz hat in einer, nicht nur wissenschaftlich wertvollen, sondern auch geistvoll geschriebenen Abhandlung die auf den ersten Blick bizarre, aber von ihm gut unterstützte Theorie aufgestellt, dass all das, was wir bei den Juden als für dieses Volk anthropologisch und hauptsächlich für physiognomisch charakteristisch halten, nichts Anderes als die Folge von intensiver Inzucht „mit Erhöhung der Individualität“ ist. Denn man findet „typische“ Judengesichter auch bei anderen Völkern, die in Inzucht leben. (Armenier, Türken, Japaner, Kaffern, Inka, Java-

ner, amerikanische Indianer, Papua, Indoneser, Toda, ja sogar bei Bakairi-Indianern) aber auch bei in Inzucht lebenden Fürstengeschlechtern (römische Cäsaren, urdeutsche, urfranzösische Aristokraten, niederländische Patrizier, Bourbonen, Oesterreicher).

Stratz hält mit Ten Kate die Merkmale der Juden (eine grosse, stark gebogene, überrömische Nase, eine wulstige vortretende Unterlippe, stark ausgeprägte Nasenlippenfalten, vorstehende Augen mit kräftig ausgebildeten oberen Augenlidern, hohe, leicht fliehende Stirn und grosse rote Ohren) als eine Isomorphie, im Sinne Lehmann-Nietshes, nämlich „als körperliche Eigentümlichkeiten, die überall vorkommen und darum kein Rassenmerkmal, sondern allen Rassen gemeinsame Bildung darstellen, wie dies u. a. das rote Haar ist.“

10. Nach Zollschan sind die Hebräer bei ihrem Eintritt in die Geschichte als Kreuzungsergebnis zwischen nordafrikanischen und arabischen Völkern einerseits und west- und südasiatischen Völkern andererseits zu betrachten.

Die vorliegende Studie schliesst sich der soeben erwähnten Ansicht Zollschans an, ist jedoch als ihre Verbreiterung und Vervollkommnung zu betrachten, denn hier wird gesagt, *welche Völker und beiläufig wann* zur Kreuzung beitrugen.

Zollschan behauptet (S. 50), dass bis Esra die Mischehe nicht so verpönt war wie später. „Seit dieser Zeit jedoch ist wohl *sehr viel Blut aus dem Judentum herausgeflossen, aber äusserst wenig hinein.*“ In dieser Hinsicht wird Zollschan recht haben, aber immerhin gab es auch seit Esra Vermischungen und man weiss, dass manchmal ein einziger Repräsentant einer fremden Rasse wesentliche Veränderungen in der Nachkommenschaft hervorrufen kann.

Wohl behauptet Zollschan, dass die Rassenisolierung der Juden schon im 5. Jahrh. v. Chr. eine vollständige gewesen war und dass spätere Beimischungen „höchstens eine untergeordnete Rolle gespielt haben.“ Aber es ist unmöglich nicht anzunehmen, dass unter so innigen Vermischungen, wie sie in den Zeiten des Hellenismus und der Blüte der arabischen Kultur, also beinahe anderthalb Jahrtausende lang, eine auch stärkere Mischung nicht stattgefunden hätte.

Es gibt noch mehrere Theorien, deren Aufzählung hier überflüssig erscheint. Nur so viel soll der Vollständigkeit halber erwähnt werden, dass es die sog. Kalaa Israel in Indien gibt, ferner die Falascha in Abessynien und die Mewembi an der Loangoküste. Diese sind aber nur einheimische Volkssplitter, die das Judentum angenommen haben. Unter diese gehören die schwarzen Juden von Cochin, die indische Eingeborene sind, von wirklichen Juden als Sklaven gekauft wurden und dann den jüdischen Glauben angenommen haben. Ferner soll es wirkliche Chinesen geben, die Juden sind.

Noch einige Einzelheiten über die anthropologischen Eigenheiten der Juden.

Der grosse, aufgeblasene Kopf („Kürbiskopf“), so wie die krummen Beine der Juden, die die Spottsucht anderer Völker hervorrufen, sind nichts für die Juden Charakteristisches, den sie sind nur Zeichen

von Rhachitis, an welchen die Betreffenden als Kinder im Ghetto oder unter sonstigen unhygienischen Verhältnissen gelitten haben. Die Säbelbeine, die wir auch bei den Hindu, bei manchen Negern und anderen unzweckmässig genährten Völkern finden, verschwinden bei den Juden so zu sagen von Tag zu Tag und ein gesundes, starkes, seelisch und körperlich aufrechtes Geschlecht entsteht vor unseren Augen, nicht nur im sonnigen, von reiner Luft durchwehten Palästina, sondern auch allüberall dort wo die Juden die Vorschriften der Hygiene befolgen.

Das was Stratz als kräftig ausgebildetes oberes Augenlid bezeichnet, habe ich schon seit vielen Jahren als eine für Juden und Armenier charakteristische *physiologische*, d. h., normale Hypoptosis bezeichnet. (Ptosis bezeichnet ein durch Lähmung eines gewissen Augennerven, des Nervus oculomotorius, verursachtes Herunterfallen des oberen Augenlides). Diese Hypoptosis, also ein geringer und vor Allem normaler Grad der Ptosis, verleiht, dem Auge einen gewissen traurigen, verträumten, so zu sagen in die Ferne blickenden Ausdruck. Wir finden diese Hypoptosis auch bei Professor Albert Einstein.

Unter Juden wollen wir die Nachkommen der alten Israeliten verstehen, die das Blut der Erzväter vor der Einwanderung Jakobs und seiner Söhne nach Egypten und nach der Auswanderung der Israeliten aus dem Nilland in ihren Adern haben. Natürlich kommen dann noch viele Einschlüsse hinzu, die wir nun hier behandeln wollen.

III. Nun folgt die Aufzählung der die Juden zusammensetzenden Komponenten.

1. Die *mesopotamische Komponente*. Manche sprechen von einem babylonischen, Andere von einem assyrischen Typus. Um den möglichen Auseinandersetzungen, ob Babylonier oder Assyrier zur anthropologischen Formung der Juden beigetragen haben, aus dem Wege zu gehen, ist es besser von einer mesopotamischen Komponente zu sprechen, welche eine babylonische und eine assyrische Subkomponente in sich schliesst. Diese Benennung ist um so eher annehmbar, als ja beide Völker verwandt waren und sich auch unter einander vermengt haben.

Auch Abraham, der erste Jude, der es eigentlich erst später wurde allerdings als Iwri, d. h., als für den Cisjordanier von drüben, nämlich von jenseits des Jordan gekommener, war ein Babylonier, der durch eine oder mehrere Ursachen gezwungen war, aus seiner mesopotamischen Heimat nach dem Westen auszuwandern. War es Verfolgung seitens seiner babylonischen Volksgenossen, weil er im Gegensatz zu ihrem krassen Polytheismus die viel höhere Lehre von einem einzigen Gott annahm? War es, weil er sich in politische Händel mit Feinden und Neidern verwickelte? Waren es endlich nur misgünstige Genossen, die ihm, dem Führer einer Smalah mit zahlreichen Anhängern, Knechten und Herden seinen Reichtum misgönnten? Es wird schwer sein, dies heute zu entscheiden. Sicher ist, dass er nach Westen zog, den Jordan überschritt und so mit den Seinigen die erste die älteste Komponente des jüdischen Volkes bildete.

Dass Abraham Babylonier war, beweist auch sein Namenswechsel. Er hiess erst babylonisch Awram, d. h. hoher Vater, nämlich der Ehrwürdige. Erst später nahm er den Namen (oder nannten ihn Andere so?) Awraham an, d. h. Vater der Barmherzigkeit.

Aber wenn, wie manche wollen, Abraham eine mythische Gestalt war und vielleicht gar nicht existiert hat, können wir das Vorhandensein mesopotamischen Einschlages nicht leugnen und sogar sein zeitliches Auftreten beweisen. Als nämlich nach der ersten Zerstörung des Tempels viele Juden in die babylonische Gefangenschaft geführt wurden, mischten sie sich von neuem mit den im Zweistromland ansässigen Babyloniern und Assyern.

Trotzdem hier eingeräumt wurde, dass Abraham *eventuell* nicht gelebt hat, dürfte seine Existenz, wenn auch nicht ganz einwandfrei beglaubigt, dennoch sehr wahrscheinlich sein, denn die Bibel müssen wir als ein Buch betrachten, welches zwar später redigiert wurde, aber sehr alte Quellen benützte. (Zollschan, S. 307). Diese Ansicht wird bestätigt durch die Tatsache der Eroberung des Königs Amraphel im 14. Kap. des I. Buches Moses. Dieser König ist nämlich kein Geringerer als Hamurabbi, König von Babylonien.

Eine genauere Behandlung der Auffassung, dass Abraham tatsächlich existiert hat, finden wir im ausgezeichneten Buche Zollschans (S. 311—312.)

Die mesopotamische Komponente ist heute unter den Juden zwar seltener als die weiter unten zu erwähnenden, aber immerhin vorhanden, besonders im südöstlichen Europa und im Orient. Es sind Menschen von hoher oder mittlerer Statur, mit starkem Knochen- und Muskelsystem, breitem Brustkorb und geradem, männlichem Gange. Reiches, dunkles Haupt-, Körper- und Barthaar, dichte Augenbrauen, zumeist dunkle, feuerige Augen, eine schwach gebogene, nicht lange Nase ergänzen das Bild. Kein geringer als Dr. Benjamin Theodor Herzl, der grosse Führer des modernen Judentums, bietet uns ein deutliches Muster der mesopotamischen Komponente.

2. Die *kananitische Komponente*. Im eigenen Lande der Juden stehen wir mit Bezug auf unsere anthropologischen Kenntnisse am schwächsten. Das Land hiess Kanaan. Dies ist sicher, aber wer waren seine Einwohner? Trotzdem das Land klein war, wurde es von mehreren Völkern bewohnt. Eines von ihnen wurde Kanaaniter genannt und soll „wahrscheinlich“ der mittelländischen Rasse angehört haben. Im Süden des Landes sollen Amoriter und Philister gelebt haben, dolichocephale Völker mit regelmässigen Zügen. Die Amoriter sollen von hoher Statur, blond und blauäugig gewesen sein, so sagt man. Sicheres aber weiss man nicht. Flinders Petrie beschreibt sie nach den von ihnen noch existierenden Abbildungen auf ägyptischen Denkmälern.

Auch er sagt, sie seien dolichocephal gewesen, mit heller Gesichtsfarbe und rotbraunen Haaren. Zollschan wirft Flinders Petrie mit Recht Oberflächlichkeit vor, denn die ägyptischen Abbildungen sind ja nur im Profil gegeben, so dass man keine Breitendimensionen messen und demnach keinen Kephalexindex angeben kann. Ferner waren die Ägypter in der Wiedergabe der Farben, ganz ungenau. Sich selbst zeichneten sie rot und ihre Frauen gelb. Zollschan sah auf ägyptischen Denkmälern blaue Haare, schwarze Gesichter mit gelben Haaren, dann blaue und grüne Menschen!

Auch von den Philistern weiss man nichts Näheres. Maspero und Hitzig nennen sie Arier. Wie ungenau dieses Wort ist, welches eigent-

lich nur einen Sprachstamm bezeichnet, weiss man heute in den weitesten Kreisen. Nach von Luschán wären die Philister ein hellhaariges Volk gewesen, welches noch heute in den hellhaarigen Bewohnern ganz Nordafrikas vorhanden wäre.

So sehen wir, dass gerade die Völkerschaften des Vaterlandes der Juden uns mit Bezug auf ihre anthropologischen Verhältnisse unbekannt sind. Und dennoch müssen wir sie als Komponenten betrachten, denn es ist ganz undenkbar, dass sie sich mit den aus Egypten kommenden Israeliten nicht in breiten Schichten vermischt haben. Eben die hierauf bezüglichen zahlreichen und oft wiederholten Verbote in den Büchern Josuás und der Richter weisen auf eine starke Vermengungstendenz hin.

Die heute wissenschaftlich noch nicht gut umschriebenen Amoriter werden möglicherweise einen hethitischen Einschlag gehabt haben.

3. *Die hethitische Komponente.* Als die Juden noch unter den Erzvätern im Lande Palästina wohnten, hatten sie zahlreiche Gelegenheiten sich mit den dortigen Völkern zu vermengen. Aber nicht nur die in Palästina einheimischen Völker vermengten sich mit den Iwriim Abrahams, sondern auch die Kleinasien bewohnenden Völker, welche, durch kriegerische und handelspolitische Ziele gedrängt, nach Palästina kamen, hatten zahlreiche Gelegenheit sich mit den Iwriim zu vermengen.

Die hethitische Komponente macht sich bei den heutigen Juden durch folgende Verhältnisse bemerkbar: Mittelgrosse, manchmal aber kleinere Gestalt, zarte Knochen- und Muskelbildung, grosser, hoher und kurzer Schädel, dunkle Gesichtshaut, stark gebogene, die sog. typisch jüdische, von links nach rechts dicke Nase (von manchen Kartöffelnase genannt), mit nach unten sich verlängernder Spitze, Hängelippen, Hypoptosis, bald dunkle, bald helle Augen, bald dunkles, bald helles Haar. Die unter Usertesen II. vor sich gegangene Einwanderung der 37 Aamu zeigt uns Typen mit ausgesprochenen Hethiterzügen. Die hässlichsten Juden gehören hieher, diejenigen, an denen sich die übertriebenen Zeichnungen tendenziöser Witzblätter in unerschöpflichen Zerrbildern ergötzen.

4. *Die armenische Komponente.* Auch die Armenier, die seit 3—4000 Jahren im östlichen Kleinasien, ferner an der Grenze von Russland, Persien und der Türkei wohnen und dort in alle Richtungen Vorderasiens und Osteuropas ausstrahlten, hatten ebenfalls Gelegenheit, so wie die Hethiter, nach Palästina zu kommen und sich dort mit den Juden zu vermengen. Besonders geschah dies, nachdem die zwei Königreiche Israel und Juda entstanden sind.

Die Juden mit armenischem Einschlag zeigen folgende Hauptmerkmale: Mittlere oder kleinere Körperhöhe, stark pigmentierte Haut, dunkle oder hellbraune Gesichtsfarbe, dunkle Augen, schwarzes schlichtes oder gelocktes, blauschwarz glänzendes, reichliches Haupthaar, Hypoptosis, lange, stark gebogene, aber von links nach rechts dünne Nase.

Nach Zollschan sind die Armenier „ja geradezu identisch mit den Hethitern, die diejenige Komponente in der jüdischen Komplexion darstellen, welche erst hier durch die Kreuzung mit Amoritern hellere Färbung angenommen haben sollen.“

Trotz der Identifizierung der Armenier mit den Hethitern seitens

Zollschan scheint es gerechtfertigt von beiden als Komponenten zu sprechen. Denn die Hethiter wohnten im westlichen Kleinasien und scheinen mit den schon erwähnten 37 Aamu unter dem Pharao Usertesen II. identisch zu sein, während die Armenier, wie schon oben erwähnt, im östlichen Kleinasien wohnten und noch heute wohnen und den erwähnten 37 Aamu nicht ähnlich sind.

Wenn spätere Forschungen Zollschan Recht geben sollten, dass nämlich Hethiter und Armenier dasselbe Volk sind, so kann man natürlich von einem hethitisch-armenischen Einschlag, statt, wie es hier versucht wurde, von zwei verschiedenen Einschlägen sprechen.

5. *Die arabische Komponente.* So wie heute noch viele arabische Nomaden, die Beduinenstämme, ins Cisjordanland schwärmen, so war dies auch zur Zeit der Erzväter der Fall. Hier geschah eine erste Mischung der Araber und der Iwriim. Eine zweite ging vor sich, als die Araber im 7. Jahrhunderte Palästina eroberten und eine dritte, als das Volk Israel, schon die eigentlichen Juden, mit den Arabern in Nordafrika nach dem Westen zog. Dort eroberten die Letzteren unter Tarik 711 Spanien. Mit ihnen liessen sich die Juden in diesem Lande nieder und verblieben dort bis 1492, als ihre Vertreibung aus den Ländern der iberischen Halbinsel begann.

Der arabische Einschlag zeigt mittlere Körperhöhe, nicht massige, aber kräftige Knochen und Muskeln, hellbraune oder noch hellere Gesichtsfarbe, zumeist hellere als bei den Armeniern, schlichtes schwarzes, braunes, manchmal hellbraunes, ja blondes Haupthaar (ein Haar mit ganz kleinen Locken weist auf Negereinschlag hin), schmales, schön geformtes Gesicht, gerade, schmale, manchmal sehr schön gebogene Nase, grosse, dunkle, bald hellbraune, bald graue, ja manchenmal blaue Augen, seltener mit Hypoptosis als beim armenischen Einschlag.

Während die mesopotamische Komponente dem Betreffenden ein kriegerisch-robustes Aussehen verleiht, während die hethitische und armenische Komponente körperlich zumeist scheinbar und wirklich schwächliche Menschen zeigt, ist der arabische Typus der Juden eine nicht gerade kriegerische, aber stattliche, schöne, männliche Erscheinung und die schönsten jüdischen Frauen und Männer zeigen den arabischen Einschlag.

6. *Die ägyptische Komponente.* Die Israeliten gelangten gegen 1600 v. Chr. nach Egypten und vermischten sich auf das Engste mit den Egyptern. Aber diese selbst waren weit davon ein einheitliches Volk zu sein und bestanden dem Haupttheile nach aus arabischen, chamitischen und Negeren, wozu noch die Angehörigen zahlreicher südwestasiatischer und afrikanischer Völker gehören, die sich als Kriegsgefangene in Egypten niederlassen mussten. (Schardanen, Temenhu, Palasati, Zakkala, Schagalata.)

Von diesem Mischvolk, welches die Egypter darstellen, erhielten die unter dem Erzvater Jakob ins Nilland eingewanderten Israeliten einen wesentlichen Einschlag, eben den ägyptischen. Diesen näher zu umschreiben ist schwer, eben weil er wenig ausgesprochen ist und weniger Charakteristisches bietet, auf jeden Fall weniger als die bisher beschriebenen Komponenten.

Es sind zumeist Menschen mittelgrosser oder kleinerer Statur, mit

zartem Knochen- und Muskelsystem, (die Frauen mit scheinbar engem Becken) hohem, schmalen Gesicht, langer, dünner, sehr zart gebogener Nase, zumeist nicht weisser, sondern zart gelblichgrüner, sog. alivartiger Hautfarbe, schwarzem oder tiefbraunem Haar und spärlichem Bart. Bei Frauen kann man diesen Typus leichter beobachten als bei Männern, besonders wenn man jene mit den auf unsere Zeiten gebliebenen Skulpturen altgyptischer Frauen vergleicht. Beim Manne verdeckt das Barthaar die für diese Komponente charakteristischen Züge.

7. *Die Negerkomponente.* Mehrere Male im Verlaufe der Geschichte hatten die Juden die Gelegenheit, sich mit Negern zu mischen. Zuerst in Egypten zur Zeit Jakobs, Josefs und Mosis, dann unter der arabischen Herrschaft, sei es in Egypten, sei es in ihrem Zusammenleben mit den Arabern, angefangen vom 7. Jahrh. nach Chr., also in Vorderasien, Nordafrika und Spanien.

Die anthropologischen Merkmale der negroiden Juden sind bekannt: Mittelgrosse, zumeist aber grosse, seltener kleinere Statur, starkes Knöchensystem mit grossen Händen und Füssen, gut entwickeltes Muskelsystem (dabei aber schwach entwickelte Waden, welche übrigens auch bei den meisten späten Nachkommen aller negroiden Juden zu beobachten sind), runder, manchmal dolichocephaler Kopf mit der charakterisch gewölbten Stirn der Neger, auffallend kleine Ohren und kleine gequetschte Nase, breite Jochbogen, mächtige Unterkiefer, gekräuselter Haupt- und schütteres Barthaar, welches besonders nach Rasieren hart und borstig ist. Die Hautfarbe kann hellbraun aber auch weiss sein, ist aber sehr selten so alabaster-weiss und rosig durchscheinend und so wenig pigmenthaltig wie bei den nordischen Völkern. Unter diesen Verhältnissen ist es manchmal ein eigentümlicher Anblick Juden zu beobachten, welche beinahe alle anthropologischen Merkmale der Neger oder Mulatten zeigen, dabei aber blond sind und eine weisse Hautfarbe haben.

Dieser Typus ist in Osteuropa aber noch mehr in Vorderasien und Nordafrika sehr gewöhnlich, ein Zeichen dessen, wie viel Negerblut die heutigen Juden noch haben.

Bemerkenswert ist bei der negroiden Komponente, dass die Juden dieser Kategorie teilweise zumeist auch die psychischen Eigenschaften der Neger — natürlich nur abortiv und abgeblasst — zeigen: Leicht wechselnde Stimmung, Unstätigkeit bei der Arbeit, ungewöhnlich lautes Lachen, geräuschvolles Manifestieren der Lust und des Schmerzes, geringere Betätigung der intellektuellen Sphäre, geringer Anteil am geistigen Schaffen, sehr intensiver Geschlechtstrieb. Der englische Jude Zangwill zeigt die negroide Komponente ganz auffallend.

8. *Die iranische Komponente.* Nach der ersten Zerstörung des Tempels wurden die Juden in die babylonische Gefangenschaft geschleppt. Schon waren sie mit den bisher erwähnten Komponenten gemischt und in der Gefangenschaft ergaben sich noch zweierlei Möglichkeiten, neue Einschlüsse zu erhalten: Erstens nochmals die babylonische unter Nabukodrossor (586) und dann nach der Eroberung des Zweistromlandes durch Kyros noch die iranische (539).

Die Merkmale dieser Komponente sind mittelgrosse oder kleinere Statur, schwächeres Knochen- und Muskel-, hingegen stark entwickeltes

Fettgewebe, was den Betreffenden, auch Männern, rundliche Körperformen verleiht. Hiezu kommt ein rundlicher Kopf, schöne, grosse Augen, leicht gelocktes, zumeist dunkles Kopf- und eben solches Barthaar und eine nicht weisse, aber schöne, gleichmässig sehr schwach gelbliche, an die nicht ganz weisse Farbe echter Perlen erinnernde Hautfarbe, welche man gemeiniglich nicht richtig als Kreolen-Farbe bezeichnet.

Wenn man von schönen, gut genährten, rundlichen Jüdinnen spricht, so erwähnt man, ohne es zu wissen, die iranische Komponente.

9. *Die griechische Komponente.* In der Zeit der grossen nationalen Könige der Juden kamen Griechen von den nahen griechischen Inseln und dem von Hellenen bewohnten Westrand Kleinasiens nach Palästina und vermischten sich dort, wahrscheinlich nur in geringem Masse, mit den Juden. Diese Griechen und die einheimischen Philister werden von den meisten Anthropologen Amoriter genannt.

Eine wichtigere, intensivere und in ihren Folgen noch heute sichtbare Mischung ergab sich jedoch vor und hauptsächlich nach der zweiten Zerstörung des Tempels, als sich die meisten Juden in das damals stark hellenisierte Egypten retteten und dort mit Griechen Ehen eingingen. Der Schriftsteller und Anthropologe Otto Hauser sagt, dass ausser den nordischen Völkern Europas kein einziges so viele helläugige, weisshäutige und blonde Menschen aufzuweisen habe wie die Juden. Diese grosse Anzahl von nordischen Menschen ähnlichen Juden verdanken diese eben dem Jahrhunderte währenden Einschlag griechischen (und auch römischen) Blutes etwa 100 Jahre vor und einige Jahrhunderte (etwa bis zur Eroberung des Nillandes durch die Araber) nach dem Beginn unserer Zeitrechnung.

Die wichtigsten Merkmale dieser Komponente sind: Mittelhöhe oder etwas grössere Statur, aber nur selten die sehr grosse Statur der heutigen europäischen Nordländer, hingegen Ebenmass des Rumpfes und der Gliedmassen, nicht zu kräftigen Knochen-, Muskel- und Fettgewebe, blendend weisse, rosig durchscheinende Haut, schön-geformtes, ovales Gesicht, mit zumeist langer, schmaler, nicht oder nur schwach gebogener Nase, nicht selten sog. griechisches Profil, d. h. ein beinahe gerade Linie verbindet den Nasenrücken und die Stirn. Hiezu kommt blondes, aber auch hell- oder dunkelbraunes, aber selten schwarzes, eher rotes oder rötliches Kopf- und Barthaar. Hände und Füsse sind mittelhoch. Blaue, graue oder grünliche, seltener dunkle Augen.

Diese Juden sind die stattlichsten und schönsten und stehen dem allgemein als jüdischen Typus bekannten Menschen am entferntesten.

Woltmann betrachtet die blonden Juden nicht als Einschlag nordischer Völker, sondern als eine „Eigenvariation der hethitischen Rasse“, da es auch blonde Neger und Indianer gibt.

10. *Westeuropäische Komponente.* Als die Juden mit den Arabern nach Spanien kamen, mischten sie sich mit den dort schon früher eingewanderten Westgoten, Alanen und Vandalen. Manche von ihnen gingen nach Frankreich, wieder andere in die Rhein- und Maingegend und vermengten sich dort mit den dort lebenden Nichtjuden.

Diese Komponente ist schwerer zu beschreiben, denn die schon ziemlich mit anderen Völkern (nämlich den bisher beschriebenen neun Komponenten) vermengten Juden vermischten sich mit den im Osten des heu-

tigen Frankreich und im Westen des heutigen Deutschlands lebenden Völkern, so dass wir hier mehr von im historischen Sinne vor sich gegangenen Vermengungen zu sprechen berechtigt sind, ohne aber gerade eine charakteristische anthropologische Beschreibung bieten zu können. Die Juden, die diese westeuropäische Komponente aufnahmen, werden eben den Einwohnern ähnlich gewesen sein, die damals in Ostfrankreich und in Westdeutschland lebten.

11. *Die mongolische Komponente.* Als am Anfange des 14. Jahrhunderts Kasimir d. Gr., König von Polen (1333—1370) und seine Nachfolger die westeuropäischen Juden in ihr Reich beriefen, wanderten viele von ihnen, zumeist durch die Rohheiten der Kreuzfahrer und des Mittelalters verbittert, in grossen Scharen nach Osteuropa aus und hatten reichliche Gelegenheit, sich dort mit den nordischen Russen und Polen, aber auch mit zahlreichen Mongolen zu vermengen, die in Russland und Polen nach dem Mongolensturm geblieben waren und sich mit den Einwohnern der genannten zwei Länder gemischt hatten. Dieser Vermischung verdanken die heutigen Juden den hauptsächlich bei den in Osteuropa lebenden Brüdern vorhandenen mongolischen Einschlag.

Auch das mongolische Volk der Chasaren hat sich durch den Uebtritt zum Judentum mit den Juden vermengt. Zollschan leugnet hier eine wesentliche Blutmischung. (Op. cit. S. 50.)

Die Merkmale der mongolischen Komponente sind: Mittlere, zumeist aber kleinere, selten grössere Körperstatur, schwächeres aber widerstandsfähiges Knochen u. Muskelsystem. Zumeist nicht weisse, sondern schwachgelbe manchmal geradezu fahle Hautfarbe. Zumeist dunkle Augen und dunkles Haupt- und Barthaar. Ausgesprochener mongolischer Gesichtsausdruck mit hervorstehenden Jochbogen, so dass das Gesicht breit, geradezu rund wird, etwas fliehende Stirn, kleine platte oder Stupsnase, wenn auch nicht sog. Schlitzaugen, so dennoch schmaler Augenschlitz, welcher die Augen kleiner erscheinen lässt, als sie tatsächlich sind. Lebhaftes Mimik und Gebärden. Geistige Regsamkeit, natürliche Intelligenz aber wenig Ausdauer und geringe Neigung zu geistigem Schaffen. Diese psychischen Eigenschaften scheinen bei den russischen Juden, die in nihilistischen und bolschewistischen Kämpfen aufgingen, sich besonders betätigt zu haben.

Ist der mongoloide Einschlag nur angedeutet und zierlich, so finden sich bei diesen Juden, besonders bei den Frauen und Kindern, die entzückendsten japanischen Gesichtszüge.

Zu gleicher Zeit, als die mesopotamische Komponente die Basis zur Bildung des jüdischen Volkes lieferte, machte sich noch ein Volkseinschlag geltend: der sumerische (und mit ihm der akadische). Die Sumerer waren bekanntlich ein mongolisches Volk, welches das Zweistromland bewohnte und von den, eine semitische Sprache sprechenden Babyloniern unterjocht wurde. Eroberer und Eroberte vermischten sich und so dürfte sumerisches, also mongolisches Blut auch in die Adern der Juden gelangt sein. In welchem Masse dies geschah, ist uns natürlich unbekannt. Aber dass es geschah, mag für ausgemacht gelten.

Welche Juden sehen heute Sumerern ähnlich? Dies können wir nicht beantworten, denn es gibt zu wenige und zu unbedeutende sumerische Skulpturen, welche uns ein richtiges, typisches Bild eines Sumerers bie-

ten, als dass wir berechtigt wären, unter den heutigen Juden Sumerern ähnliche anthropologische Typen zu finden. Nur das scheint auf die mongolische Herkunft der Sumerer schliessen zu lassen, dass die uns bekannten sumerischen Skulpturen kurzköpfige, also den Mongolen nahe stehende Menschen darstellen.

Nach Hommel sollen die Sumerer Mongolen gewesen sein. Wäre dies richtig, so hätten wir das Recht von zweierlei Vermengung der Juden mit mongolischem Blut zu sprechen: Erstens von den Sumerern indirekt durch die Babylonier und zweitens durch osteuropäische Mongolen, angefangen vom 14. Jahrhundert. Aber heute gilt es als wahrscheinlicher, dass die Sumerer Kaukasier und keine Mongolen waren.

*

Wohl dürften Andere über das hier behandelte Thema anderer Meinung sein. Aber die oben beschriebenen Typen und die beglaubigte Geschichte der Juden ermächtigen den Schreiber dieser Zeilen, die ethnographischen Komponenten des jüdischen Volkes (ein Thema, welches er Jahre lang studiert hat), ausschliesslich auf die oben erwähnte Weise zusammenzustellen, wobei er natürlich zugeben muss, dass spätere Forschungen die von ihm vertretenen Ansichten modifizieren werden.

Seitdem wir wissen, dass die Sprache der Völker nichts über ihre Abstammung sagt, (heute gibt es ja französische, englische, deutsche, persische, türkische etc. Juden, ausschliesslich französisch oder englisch oder deutsch sprechende Neger etc.), haben wir ein Recht mit Zoltschan von einem Bankrott der linguistischen Methode mit Bezug auf Rassenforschung zu sprechen. Uebrig bleibt nur die historische und anthropologische, d. h., den Menschen selbst, seine körperlichen Verhältnisse und seine Entwicklung im Verlaufe der Zeiten betreffende beschreibende Methode behufs Bestimmung einer als mehr-minder einheitlich geltenden Menschengruppe. Diese Methode haben wir hier befolgt und zwar sagt uns die anthropologische Methode, welche Völker zur körperlichen Bildung der Juden beigetragen haben und die historische Behandlung des Stoffes teilt uns mit, wann sich ein neuer Einschlag den Juden zugestellt hat.

Aber welche Methode immer man anwendet, möge man nie vergessen, dass absolut sichere Tatbestände in den seltensten Fällen festgestellt werden können und dass wir uns immer nur mit einem à peu près begnügen dürfen.

LITERATUR:

1. Andree „Volkskunde der Juden.“
- 2a. Bälz „Die körperlichen Eigenschaften der Japaner.“
- 2b. Bälz „Körperform der Japaner.“
3. Chamberlain „Die Grundlagen des 19. Jahrhunderts.“
4. Deniker „The Races of Man“ London 1900.
- 5a. Hauser, Otto „Rasse und Rassenfragen in Deutschland.“
- 5b. Hauser, Otto „Die Germanen in Europa“.
- 5c. Hauser, Otto „Genie und Rasse“.
6. Judt „Die Juden als Rasse“.
7. v. Luschan, Referat auf dem Anthropologenkongress in Ulm.

8. Peschel „Völkerkunde“ 1897.
9. Ratzel „Völkerkunde“ 1895.
10. Ruppin „Die Juden der Gegenwart“ 1904.
11. Sokolowsky „Menschenkunde“ 1900.
12. Steinen, von den „Unter den Naturvölkern Brasiliens.“
13. Stratz, C. H. „Was sind Juden?“ Wien 1903.
14. Topinard „Eléments d'Anthropologie générale“ 1885.
15. Woltmann „Die Germanen und die Renaissance in Italien“ 1905.
16. Zoltchan „Das Rassenproblem“ Wien 1911, 2. Aufl.

HALOTTAINK

Szemlénk legutóbbi számának megjelenése óta két értékes tv-t, dr Dénes Viktort, a satmari érd. Unitás páholy egyik alapítóját és Dr Adler Izidort, a brasovi érd. Aha-va páholy egyik alapítóját, majd elnökét vesztette el a tv-i lánc, s e napokban avatuk az elmúlt évben elhunyt Weisz Kálmán cluji tv. siremlékét. Az alábbiakban az ő emlékükről írnak nekünk le kegyeletünket,

Dr. DÉNES VIKTOR tv.

Irta: Dr. FEKETE SAMU exelnök tv., Sätmar

A testvárháholok tagjai nem nagyon ismerték, mert végtelen jószágánál, magas foku intelligenciájánál és mély tudásánál csak szerénysége volt nagyobb. — Nem háboru utáni ember volt. Lelki finomsága, uri módora és gondolkodása, emberszeretete folytán hálátlan szerepe volt az emberek között már akkor is, mikor a rideg önzést, a kiméletlen tülekedést, a lelketlen harácsolást még leplezni kellett és lehetett. Csak saját magát nem szerette, nem kimélte. Bajait, gondjait, amikből mindig bőven volt, eltitkolta, azokat saját maga előtt is letagadta, semmibe vette, hogy másoknak segítségére siethessen. Neki semmi sem kellett az életből, a maga részére semmi igénye nem volt, feláldozta mindenét szűkebb családjának, amely szűkebb családjához lassanként hozzátartozott minden barátja, minden ismerőse, minden ember, ha panasszal, bajjal, kéréssel utjába akadt. Nem ismert bosszút, haragot, gyűlöletet s ő keresett mentséget azok számára, akik őt bántották. Nem tudta elviselni, ha ismerősei, barátai között léptek fel surlódások, akár hivatlanul is közbe lépett békétlenségek elsimítására és önzetlen, tiszta lényre erre a szerepre nagyon alkalmas volt.

Lelki adottságait már származása determinálta. Édes anyja, a nemes-

lelkü Nagyas:zony — a nagy magyar író, Bródy Sándor nővére — és a jámbor, puritán, hithű zsidó: édes apja örökségeképpen alakult ki nemes jelleme és igaz zsidósága. A gondos nevelés mellett igaz zsidó szellemet szivott magába a szülői házból, melyet soha el nem hagyott. És mikor szülei elhalálása után a családfő szerepét töltötte be a régi hajlékban, az apai tradíciótól soha semmiben el nem térve, házának igazi zsidó jellegét szigorúan megőrizte és megőriztette.

52 éves korában vesztettük el. Rövid földi pályafutása nem volt sima, háborús és zürzavaros időkben nehéz küzdelmekkel kellett azt megfűt'n'a. Kezdetől végig mint eminens diák végezte középiskoláit és egyetemi tanulmányait és lett ügyvéddé szülővárosában. Igazán humánus ügyvédi működését csakhamar megszakította a háboru kitörése, a háboru alatt pedig — katonai szolgálatra alkalmatlan lévén — pénzügyi állmi szolgálatot teljesített. A háboru utáni zavaros időkben előbb egy bank vezetésében vállalt háládatlan szerepet, majd mint a „Szamos“ lapvállalat vezetője fejtett ki szorgalmas és becsületes munkásságot.

Páholyunknak egyik alapítója volt és lelkes buzgóságával, valamint munkásságával lényegesen hozzájárult ahhoz, hogy a kezdet nehézségeit leküzdenünk sikerült. — Egészségi állapota az utolsó években megakadályozta intenzívebb páholy-munka kifejtésében, de mindig a legmelegebb érdeklődéssel és figyelemel kísérte munkálkodásunk minden részletét és értékes, bölcs véleményét minden fontosabb dologban kikértük s meghallgattuk.

Egy igaz testvért és nemes embert, egy jó zsidót és hü barátot vesztettünk el Dénes Viktorban. Halála pótolhatatlan ürt hagy maga után páholyunkban, mert az igazán szerető és igazán szeretett testvér hagyott el bennünket örökre, de nemes emlékét megőrizzük szívünkben.

Br. Expräs. Dr. ISIDOR ADLER

Am 2. September 1. J. veranstaltete die w. „AHAVA“ Brasov, eine Trauersitzung zum Andenken an den am 7. Juli 1. J. verstorbenen Br. Expr. Dr. Isidor Adler, bei welcher Br. Präs. Dr. Feiner die Gedenkrede hielt. Nach Schilderung des Werdeganges des Verblichenen, führte der Redner aus, wie sehr die Vereinigung diesen Verlust beklage und sagte:

Br. Dr. Adler fühlte die Berufung zum Ben Berith in sich und konnte sie verwirklichen als der Orden auch in Siebenbürgen Logen gründete. Als die erste Vereinigung in Cluj ins Leben gerufen wurde, ging er bald daran die Gründung einer Loge in Brasov vorzubereiten, welche schon ein Jahr nach der Einweihung der w. Salom in Cluj ihre Tätigkeit aufnehmen konnte.

Durch seinen unermüdlichen Fleiss, seine Gewissenhaftigkeit und Rechtlichkeit, verbunden mit seiner hohen Intelligenz war es möglich, dass er nebst seinen umfangreichen Berufspflichten - er war ein über die Grenzen

unserer Stadt bekannter Zahnarzt — auch seinen vielfachen Ehrenämtern mit vorbildlicher Pflichterfüllung nachkommen konnte; in unserer Vereinigung als Vicepräsident, Präsident und Mentor im Kultusrat, dem er durch eine lange Reihe von Jahren angehörte. Hier widmete er sich als Präsident des Schulstuhles der Verbesserung des Schulwesens und insbesondere der körperlichen Ertüchtigung der Jugend.

Seine Veranlagung war Wohlwollen, Brüderlichkeit und Eintracht. Friedfertigkeit war seine höchste Tugend. Wo es Uneinigkeit und Differenzen gab, verstand er es die Streitigkeiten zu schlichten und er war glücklich, wenn er Frieden und Eintracht, die ihn selbst erfüllten, auf seine Mitmenschen übertragen konnte.

Er starb im 58. Lebensjahre, viel zu früh für seine Familie, in derer ein vorbildlicher Vater und treuliebender Sohn gewesen ist, viel zu früh für den Orden, die Gemeinde und seine Mitmenschen.

WEISZ KÁLMÁN *tv.* siremlékére

RADOS MÓRIC tv. sírköavató beszéde

Ami földi, mulandó volt, az emberből: Weisz Kálmán testvérünk porhüvelyé másfélesztendeje e sirhant alatt pihen.

Most, hogy aranybetűs gránitsiremléket avatunk e sirdomb fölé, hogy mulandó embernél maradandóbban örökitse meg a körünkből oly korán eltávozott testvérünk nyugovó helyét — idézzük fel újra Weisz Kálmán szellemét. Vetítsük láthatatlan betűkkel e gránitoszlopra szívünkből, lelkünkből, agyunkból mindazt a testvéri, baráti szeretetet, nemes érzelmeket, felejthetetlen drága emlékeket, amelyek életében Vele bennünket, akik most e siremléket avatjuk, szorosan összekapcsoltak..

Akik megtört szívvvel, fájó lélekkel, mélységes gyásszal állunk itte sirhalomnál: a testvér, a rokon, a barát, az ismerős, öntsük a szeretet izzó kohójába szívünk fájó érzéseit, kovácsoljunk acélvésőt drága emlékeinkből és halkan, csendben, láthatatlan betűkkel vessük rá e gránitkőre Weisz Kálmán neve alá:

Aki itt nyugszik, igaz ember volt a szó legnemesebb értelmében.

Törtetlen jellem, emelkedett szellem.

Nemesszívű, tisztakezü dolgozó ember.

Páratlan jó tesvér, hűséges barát.

Minden jónak és nemesnek önzetlen, áldozatkész, láthatatlan közkatonája, aki nem törtetett hiú célok felé — az embert az emberért szerette.

Türelem, megértés, megbocsátás, példátlan szerénység voltak legfőbb erényei. Egy vigasztaló szó, egy jó tanács, egy biztató mosoly, egy őszinte kézzorítás legszebb egyéni tulajdonságai.

Mesterségének rajongó művésze, munkatársainak elismerő tanítója, mestere.

Kötelességét teljesítő, megbízható láncszeme annak a közösségnek, amelyhez boldogan csatlakozott, hogy megerősítse fajtestvérei és az egész emberiség szebb, boldogabb jövőjéért harcolók kis csapatát.

Nincs emberbaráti intézmény, amelytől áldozatkész segítségét megtagadta volna és munkájának gyümölcseit már élvezhetik azok az ifjú zsidók, akik a Bánát porhanyós földjén készülnek fel az életre.

Weisz Kálmán siremléken láthatatlan betűkkel ezek hirdessék a mi és utódaink példaadó követésére egy rövid, de tartalmas élet munkáját és eredményeit.

Legyen ez a most siremlékké felavatott gránitkö az igaz emberek oltárköve, ahol a szívjóság, a fenkölt, nemes gondolkodás, az önzetlen emberszeretet áldoz a Mindenség nagy Építőmesterének akarata szerint.

K Ö N Y V I S M E R T E T É S E K

Zsidó naptárak — Zsidó irodalom

Bizonýára nagy érdeklődést fog kiváltani Schön Dezső Istenkeresők a Kárpátok alatt című regénye, amelyben a romániai chászidizmust írja meg sokoldaluan, a regényíró éles megfigyelő készségével és ábrázoló művészetével. Terjedelmileg is hatalmas mű ez, rengeteg adat, utánjárás, közvetlen élmény magtára. A szerző nemcsak a maramuresi zsidóság életét tanulmányozta gondosan, hanem átvizsgált levéltári gyűjteményeket, peres aktákat, a település okmánytárát, népesedési statisztikát, stb. Bizonýára lesz alkalmunk visszatérni e ritka folklorisztikus munka értékelésére.

Megjelent a Pharos kiadásában Goldingnak *Magnolia Street* című munkája. A Dnjeszter mellől bevándorolt zsidók telepedési története ez Londonban, az új honfoglalás története az új Kanaánban, amelyben a zsidó elnyerheti polgárjogait.

Nagy művész írta e regényt és e mű nagy érdeklődésre is számíthat. Bizonýára lesz alkalmunk e művet is még ismertetni — érdeme szerint.

Két zsidó naptárról akarunk még beszámolni. Az egyiket az erdélyi és bánáti országos izraelita iroda adta ki, a másikat a Herkules mezőgazdasági farm rt. Timisoara. A Hitközségek Szövetségének naptárát a szerkesztői bizottság közreműködésével Lax A. Salvator szerkeszt-

tette. Előszót dr Adorján Ármin, az országos iroda elnöke irt a könyvhöz és bejelenti, hogy ez még csak az első kísérlet, de hiszi, hogy a következő években már a naptár nélkülözhetetlenné válik.

A naptár első felét általános ismertető rész tölti ki. E rész ismerteti a nyugati szertartásu izraelita hitközségeket Erdélyben és a Bánságban külön-külön. A szépirodalmi részben a következők irtak dolgozatokat: Dr Kecskeméti Lipót, dr Schütz Henrik, P. Lövi Ferenc, dr Fischer I., dr Vágvölgyi Lajos, dr Konrád Béla, dr Lenke M., dr Drechsler Miksa, dr Rosenthal Mór, dr Weinberger Mózes, dr Kabos Béla, Hegedüs Nándor, dr Nebel A., Kardós Sándor, dr Feldmann S., dr Engelberg Dezső, Raáb Zoltán, Grossmann Dezső, Reich Jenő. A diszes kiállítású naptárt számos illusztráció ékesíti.

Ugyancsak a „napár“ gyakorlati céljait szolgálja a *Zsidó évkönyv* című timisoarai munka is.

E könyv összeállításának érdeme a két szerkesztőé: Naschitz Imréné és Drechsler Miksa főrabbié. Naschitz dr előszavában figyelmeztet bennünket arra, hogy az évkönyv nem akart mellveregetve demonstrálni: ime, milyen hatalmas kulturmunkát végez a romániai zsidóság és hogy van regényírónk, közgazdászunk, kritikusunk, stb. A cél más volt: „a zsidó ifjúság átrétegeződéséhez akarunk hozzájárulni azért, hogy a timisoarai Herkules farmot az évkönyvből várható jövedelemmel anyagi hásonhoz juttatjuk.“

A szerkesztő szerény: ez a mű irodalmilag is értékes és változatos, e tekintetben kibírja a kritikát. A szép kiállítású könyv gazdag-szellemi tartalmából ki kell emelni Niemirower, Kiss Arnold, dr Hajdu Frigyes, Kertész Jenő, dr Kupfer Miksa, Diamant Izsó, Drechsler Miksa, Márkus József, Naschitz Imre, Heller Bernát, dr Kecskeméti Lipót, Löw Immanul, Kecskeméti Ármin, Prf. Schnitzler, dr Max Drechsler, Sp. K. stb. írásait, akik a szellemi élet számos területéről vett dolgozataikkal hozzájárultak az évkönyv kaleidszkopszerűségéhez és tartalmasságához.

Jelentőséges ez a két évkönyv abból a szempontból, hogy házgpótló: Erdély zsidóságának valóban nem volt eddig naptára, amelyet magáénak mondhatott. Most már van. Szerencsés start mindakettő részéről, hogy máris felkészültségük teljes fegyverzetében jelenhettek meg.